

Mendelova zemědělská a lesnická univerzita v Brně
Provozně ekonomická fakulta

Demografická charakteristika kraje Vysočina

Bakalářská práce

Vedoucí práce:
Ing. Václav Adamec, Ph.D.

Autor:
Eva Zavadilová

Brno 2006

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma „ Demografická charakteristika kraje Vysočina“ vypracovala samostatně a s použitím literatury, kterou uvádím v seznamu.

V Brně dne 26. června 2006

.....

Děkuji svému vedoucímu bakalářské práce Ing. Václavu Adamcovi, Ph.D. za odborné vedení, pomoc a cenné rady v průběhu vypracování této práce. Dále děkuji paní Jitce Neurwirthové, pracovníci statistického úřadu v Jihlavě, za její pomoc při zjišťování potřebných dat.

Abstrakt

Zavadilová, E. Demografická charakteristika kraje Vysočina.

Bakalářská práce. Brno, 2006.

Cílem této práce je provést demografickou analýzu kraje Vysočina od roku 1994 do roku 2004 a daný stav porovnat s hodnotami pro celou republiku. Práce byla rozdělena na údaje o stavu obyvatel a údaje o pohybu obyvatel. Z ukazatelů demografické statiky byly zvoleny sídelní struktura, věková struktura, průměrný věk a náboženská struktura. Zvolené ukazatele demografické dynamiky byly porodnost, úmrtnost, migrace, sňatečnost, rozvodovost a přirozený a celkový přírůstek obyvatelstva. Vybrané ukazatele byly analyzovány i pomocí trendové přímky. V kraji Vysočina byly u vybraných ukazatelů zjištěny podobné trendy jako v celé České republice. Léta 1994 až 2004 byla charakteristická poklesem porodnosti, poklesem sňatečnosti, poklesem úmrtnosti a negativním přirozeným přírůstkem.

Abstract

Zavadilová, E. Demographical characteristics of the Vysočina region.

Bachelor work. Brno, 2006.

The aim of this work was to perform the demographical analysis of the Vysočina region within years 1994-2004 and to compare ascertained state with rates actual for the Czech Republic as whole. The work was divided into data concerning the state of population and data concerning the population movement. Regarding demographical statistics indicators, following indexes were used: residential structure, age structure, average age and religious structure. Chosen indicators of demographical dynamics were following: natality, mortality, migration, marriage rate, divorce rate and natural and total population growth. Selected indicators were analysed using the trend generatrix. Observing chosen indicators, we can claim similar trends for the Vysočina region as for the whole of Czech Republic. The period between 1994 and 2004 can be described by decline in natality, marriage rate and mortality and by negative natural population growth.

Obsah:

1 Úvod.....	7
1.1 Definice a význam demografie	7
1.2 Cíl práce	8
2 Literární přehled.....	9
2.1 Vymezení demografie	9
2.2 Objekt a předmět demografie	9
2.3 Stručná historie demografie	10
2.4 Členění demografie	11
2.5 Prameny demografických údajů	12
2.6 Demografická data a ukazatele	14
2.7 Přehled základních demografických pojmů.....	15
2.7.1 Demografická statika	16
2.7.2 Demografická dynamika.....	19
3 Materiál a metodika	22
3.1 Charakteristika kraje Vysočina	22
3.2 Prameny analyzovaných dat	23
3.3 Charakteristika analyzovaných dat	24
3.4 Trendová funkce	26
3.4.1 Výpočet trendové přímky	26
3.5 Vlastní zpracování dat	27
4 Výsledky a diskuse	28
4.1 Zkoumání stavu obyvatelstva, demografická statika.....	28
4.1.1 Sídlní struktura kraje Vysočina.....	28
4.1.2 Struktura obyvatel podle pohlaví a věku	31
4.1.2.1 Strom života kraje Vysočina.....	32
4.1.2.2 Průměrný věk	33
4.1.2.3 Ukazatele a indexy maskulinity a feminity.....	34
4.1.3 Cizinci v kraji.....	35
4.1.4 Struktura obyvatel podle náboženského vyznání.....	37
4.2 Zkoumání pohybu obyvatelstva, demografická dynamika.....	39
4.2.1 Vývoj počtu obyvatel.....	39

4.2.2	Vývoj porodnosti	40
4.2.3	Vývoj úmrtnosti	42
4.2.4	Analýza přirozeného přírůstku.....	43
4.2.5	Vývoj migrace.....	44
4.2.6	Analýza celkového přírůstku	46
4.2.7	Vývoj sňatečnosti.....	47
4.2.8	Vývoj rozvodovosti.....	48
5	Závěr.....	50
6	Seznam použité literatury.....	52
7	Seznam tabulek a grafických příloh.....	53
8	Seznam příloh	55

1 Úvod

1.1 Definice a význam demografie

Demografie je vědní obor, který se zabývá studiem reprodukce lidských populací a podmíněnostmi tohoto procesu. Název demografie pochází z řeckých slov *démos* (lid) a *grafein* (psát, popisovat). Objektem studia demografie jsou lidské populace, předmětem demografického studia je demografická reprodukce, chápána jako neustálá obnova lidských populací v důsledku procesu rození a vymírání. Tato přirozená obnova populace se označuje jako přirozená měna obyvatel.

Snahy o poznání populačního vývoje lidstva jsou zaznamenány již v dávné historii lidstva, přesto demografie jako vědní disciplína vznikla až v 17. století. Na území České republiky se demografie jako věda vyčlenila ze společenských věd ve 20. století. Ale první úplný soupis obyvatelstva na území České republiky proběhl již koncem 19. století v rámci rakousko-uherské monarchie. Tím byl dán základ významné řady sčítání lidu.

Studium lidské populace přináší poznatky, které se běžně uplatňují v dalších vědních oborech, jako je sociologie, geografie i ekonomie. Mnoho ekonomů se ve svých pracích zabývá demografickou problematikou. Otázky spojené s hodnocením významu pracovních sil, velikostí trhu a jejich budoucím vývojem mají úzkou souvislost právě s demografií. Ekonomie a demografie se tedy do určité míry prolínají. Velký význam má demografie i pro stát. Na základě informací o struktuře obyvatelstva rozhoduje vláda o mzdové a důchodové politice, o řešení nezaměstnanosti, školství apod. Řada demografických ukazatelů také slouží k porovnání jednotlivých států, k porovnání jejich životní úrovně, ekonomické síly obyvatelstva a dalších ukazatelů. Tyto ukazatele slouží také pro potřeby státní správy a meziregionálních srovnání. V posledních letech jsou demografické studie stále více využívány podnikateli, mnohdy výsledky demografických analýz přispívají k úspěšnému rozhodování v regionální podnikatelské sféře.

Můžeme říci, že demografická analýza je určitým obrazem společnosti, její struktury, rozmístění obyvatelstva a mnoha dalších ukazatelů. Aniž si to uvědomujeme, s demografií se setkáváme všude kolem nás. Každý z nás je součástí systému, který demografie studuje a popisuje.

1.2 Cíl práce

Cílem bakalářské práce je provést demografickou analýzu kraje Vysočina od roku 1994 do roku 2004 a daný stav porovnat se stavem v celé České republice. Práce bude zaměřena na komplexní charakteristiku demografických statistických a dynamických ukazatelů v závislosti na změnách společenských a ekonomických podmínek v zemi. Ze statistických demografických ukazatelů bude analyzována zejména sídelní struktura kraje Vysočina, pohlavní a věková struktura a struktura náboženského vyznání. Dále budou analyzovány údaje o pohybu obyvatelstva, jako je porodnost, úmrtnost, sňatečnost, rozvodovost a přirozený a celkový přírůstek obyvatelstva. U ukazatelů průměrný věk, hrubá míra porodnosti, hrubá míra úmrtnosti, hrubá míra sňatečnosti a hrubá míra rozvodovosti budou uvedeny trendové funkce, a to trendové přímky. Tyto trendy budou porovnány s trendem charakteristickým pro vývoj těchto ukazatelů v celé České republice.

2 Literární přehled

2.1 Vymezení demografie

Demografie je vědní obor, který se zabývá studiem reprodukce lidských populací a podmíněnostmi tohoto procesu. S procesem demografické reprodukce jsou spojeny demografické události (jevy). Kromě narození, úmrtí a potratu se za demografické události považují i sňatek, rozvod, ovdovění, nemoc apod., neboť mají přímý vliv na proces porodnosti a úmrtnosti. Demografie studuje tyto demografické události jako hromadné jevy. Údaje z evidence nejprve metodicky upraví do procesu porodnosti, úmrtnosti, potratovosti, sňatečnosti, rozvodovosti, nemocnosti a poté následuje analýza těchto procesů s cílem nalézt jejich pravidelnosti, krátkodobá kolísání i dlouhodobé trendy.

Podobně jako v realitě neexistují izolované jevy sociální nebo ekonomické, neexistují ani izolované demografické jevy. Tzn., že demografické procesy neprobíhají izolovaně od ostatních procesů, kterých se účastní lidé. Demografii lze vymežit dvojím způsobem:

1. jako obor poznávající zákonitosti a obecné pravidelnosti demografické reprodukce a jejich specifické projevy a podmíněnosti u konkrétních populací, kterými jsou:
 - biologická podstata demografické reprodukce
 - ekonomické, sociální a přírodně-geografické prostředí
2. jako obor, který zahrnuje do předmětu svého studia nejen proces demografické reprodukce a jeho podmíněnosti, ale i jeho důsledky, které je možno najít v široké oblasti života lidí.

2.2 Objekt a předmět demografie

Objektem demografického studia vymezeným jako úsek objektivní reality jsou lidské populace. Člověk, resp. lidské populace, jsou objektem studia mnoha vědních oborů, ale každý z nich si vymezuje svůj předmět z jiného hlediska. Např. studiem člověka, jeho

původem, vývojem se zabývá antropologie, chorobami člověka a jejich léčením se zabývají lékařské vědy, dědičností lidí se zabývá lidská genetika, vývojem sociálních vztahů lidí sociologie, apod. (Pavlík, Rychtaříková, Šubrtová, 1986).

Předmětem demografie je demografická neboli populační reprodukce, je chápána jako neustálá obnova populací v důsledku probíhajících procesů rození a umírání. I když lidské populace i jednotliví lidé jsou objektem studia mnoha vědních oborů, demografickou reprodukci se zabývá pouze demografie, která je v tomto smyslu specifickým, nezastupitelným oborem. Od demografické reprodukce je třeba odlišit demografický neboli populační vývoj, což je termín obsahově širší, neboť v sobě zahrnuje také prostorovou mobilitu obyvatelstva, která výsledek demografického vývoje ovlivňuje tím více, čím menší je územní jednotka. Naopak při demografickém studiu populace světa jako celku význam prostorové mobility zcela zaniká a často je zanedbatelný již na úrovni státních celků.

Dále je nutno rozlišovat význam termínu obyvatelstva jako soubor lidí žijících na určitém území a lidské populace jako lidí, mezi nimiž dochází k demografické reprodukci. Zpřesnění přináší vymezení lidských populací jako demografických neboli populačních systémů. Studium jejich chování je předmětem demografie. Demografický systém sestává z lidí, jejich vlastností, které podmiňují demografickou reprodukci, a demografické vztahy mezi nimi.

2.3 Stručná historie demografie

První zmínky o sčítání lidu jsou staré přes 5 000 let, objevují se v Egyptě a Číně. Za počátky demografie je ovšem nelze považovat, jelikož se jednalo pouze o soupisy obyvatel, nikoliv o zkoumání demografických ukazatelů.

Za zakladatele demografie je považován John Graunt (1620-1674), který jako první objevil při studiu úmrtnosti v Londýně a jeho okolí důležité pravidelnosti platné pro celé soubory. Objevil např. poměr mezi počtem mužů a žen v populaci. Své objevy publikoval v roce 1662 v knize „Natural and Political Observation, made upon the Bills of Mortality“.

Gruntova práce podnítila zájem o otázky populačního vývoje a zejména v 18. a 19. století dochází k největšímu pokroku ve výzkumu procesu úmrtí. Nesporně

nejvýznamnějším z autorů té doby je Thomas Robert Malthus (1766-1834), který vyjádřil a formuloval vztah mezi početním růstem populace a růstem úživných prostředků.

Důležitým momentem pro demografii bylo svolání Mezinárodního statistického kongresu v roce 1853, jehož iniciátorem byl Adolf Lambert Quetelet (1796-1874), který se zasloužil o zpřesnění statistického zjišťování demografických dat a vypracoval zásady moderního sčítání lidu. V roce 1885 byl kongres nahrazen Mezinárodním statistickým institutem se sídlem v Haagu.

Ve 20. století se významnou částí demografie stala zejména demografická metodologie a na ni navazující demografická analýza. Tento vývoj, nastoupený na přelomu 19. a 20. století, je důsledkem rozšiřující se datové základny, zkvalitnění dat a zároveň i důsledkem stability vývoje demografických systémů.

Práce s demografickou tematikou se objevuje v českých zemích již od poloviny 18. století, ale první úspěšný pokus o konstituování demografie jako vědy bylo založení Ústavu pro antropologii a demografii na Filozofické fakultě české Karlo-Ferdinandovy Univerzity v roce 1897 (Koschin, 2005).

Počátky demografie na českém území sice nacházíme na akademické půdě, nicméně klíčový pro její rozvoj byl statistický úřad. V roce 1918 byl založen Státní úřad statistiky a vedoucím byl jmenován *Antonín Boháč* (1882-1950), který zorganizoval v roce 1938 v Praze zasedání Mezinárodního statistického institutu, ale zejména publikoval řadu demografických prací. Je proto právem považován za zakladatele české demografie. O rozvoj české demografie se významně zasloužil i *František Fajfr* (1892-1969), který se podílel na organizaci poválečných sčítání lidu a zasloužil se o založení Československé demografické společnosti. Dnes je demografie u nás pěstována zejména na akademické půdě. Po roce 1990 vznikly katedry demografie na Karlově univerzitě.

2.4 Členění demografie

Současnou demografii lze členit na obory dle různých hledisek. Hranice mezi nimi však nejsou pevně stanoveny. Nejznámějšími demografickými obory jsou:

Demografická analýza se zabývá rozbořením jednotlivých složek demografické reprodukce, tj. úmrtností spojenou s nemocností, porodností, potratovostí, sňatečností a rozvodovostí. Demografická analýza studuje demografické události jako hromadné jevy s cílem vymezit jejich charakteristické znaky a zkoumat jejich proměnlivost v průběhu času nebo na určitém území. Při svém studiu vychází ze základní datové dokumentace a údaje dává do vzájemných vztahů a souvislostí. Výsledkem jsou pak demografické ukazatele. V demografické analýze má významné postavení studium úmrtnosti, které se rozbořením příčin úmrtí a nemocností přibližuje sociálnímu lékařství.

V demografii, stejně jako v jiných oborech, lze aplikovat všechny vhodné metody, které jsou již svou povahou univerzální. **Demografická metodologie** zahrnuje demografickou statistiku, matematickou demografii, demografické modely apod. Úzce navazuje na ostatní metodologické obory, jakými jsou např. statistika, matematika, logika a teorie pravděpodobností. Široké použití a dlouhou tradici má v demografii vytváření různých modelů.

Teoretická demografie zobecňuje pravidelnosti demografického vývoje jednotlivých populací a hledá zákonitosti vývoje demografických systémů, resp. jeho jednotlivých složek. Na základě získaných poznatků formuluje různé hypotézy, které lze zahrnout do demografické teorie, např. teorie demografické revoluce, populačního optima apod.

Historická demografie se zabývá vyhledáváním a využitím vhodných historických pramenů pro demografické studium historických populací. Na konkrétním populačním vývoji v minulosti ověřuje populační teorie a vytváří vlastní hypotézy.

Paleodemografie je součástí historické demografie. Zabývá se demografickými rozbory pravěkých populací na základě antropologických výzkumů kosterních pozůstatků.

Regionální demografie studuje demografické reprodukce v různě vymezených regionech. Jde zpravidla o studium reprodukce částí populací, za které se považuje obyvatelstvo bydlící nebo přítomné v určitém regionu.

2.5 Prameny demografických údajů

Sčítání lidu, běžná evidenci pohybu obyvatelstva a populační registr jsou základními prameny demografických údajů. Sčítání lidu je snímkem okamžikového stavu obyvatelstva, tj. popisem jeho struktury podle různých znaků. Běžná evidence pohybu

obyvatelstva zobrazuje procesy, které v obyvatelstvu probíhají, tj. především procesy přirozené reprodukce a migrace, a konečně populační registr je pramenem, který má v určité míře vlastnosti obou pramenů předchozích. Historicky nejstarším pramenem je sčítání lidu, jehož kořeny sahají několik tisíc let do dějin lidstva (Roubíček, 1997).

Sčítání lidu (též soupis obyvatelstva, příp. populační census) je základním pramenem o stavu obyvatelstva. K soupisu obyvatelstva bývají někdy připojeny další soupisy, jako soupis domů a bytů, soupis průmyslových a zemědělských závodů. Výhodou těchto kombinovaných censů je, že získané údaje jednotlivých soupisů jsou srovnatelné z časového hlediska a že údaje jednotlivých soupisů na sebe úzce věcně navazují. Nevýhodou těchto kombinovaných censů je značný rozsah materiálu, který prodlužuje zpracování a ztěžuje i sám průběh vlastního sčítání. Moderní výpočetní technika ovšem dnes vlastní zpracování urychluje a navíc dává možnost značně prohloubit jak věcný, tak územní detail tohoto zpracování.

Běžná evidence (registrace) pohybu obyvatelstva je hlavním pramenem statistiky přirozené měny, v naší zemi i statistiky migrace. Běžná evidence přirozeného pohybu obyvatelstva je založena na povinné registraci všech narození, úmrtí a sňatků na matričních odděleních obecních či městských úřadů. Potřebné údaje o nich se odesílají Českému statistickému úřadu, kde se výsledky centrálně zpracovávají. Kromě toho získává statistika přirozené měny také údaje ze statistiky zdravotnické (údaje o potratech) a statistiky soudní (údaje o rozvodech).

Populační registr je způsob zjišťování údajů o obyvatelstvu určitého území, který je určitou kombinací způsobů, výhod i nevýhod censu obyvatelstva na jedné straně a registrace pohybu obyvatelstva na straně druhé. Populační registr plní tedy úlohu soupisu stavu i registrace událostí. Jeho podstatou je soustředění všech údajů o jedinci, dále registrace událostí jako změn stavu jednotlivců a konečně bilancování změn struktury celých souborů obyvatelstva.

Mikrocensus (doslova „malý soupis“) je obecně demografické šetření, prováděné výběrovou metodou. Tato šetření jsou obvykle doplněna o zjišťování příjmových charakteristik. Mikrocensy slouží buď jako náhražka rozsáhlých vyčerpávajících sčítání alespoň výběrovým zjišťováním základních demografických znaků (nejčastěji

v intercensálním období), nebo jako doplněk sčítání lidu alespoň výběrovým zjišťováním údajů o příjmové a důchodové struktuře domácností.

2.6 Demografická data a ukazatele

Za demografické ukazatele se považují všechna základní i analytická data, která se vztahují k jednotlivým složkám procesu demografické reprodukce, tj. k úmrtnosti, porodnosti, sňatečnosti, rozvodovosti, nemocnosti a potratovosti (Kalibová, 1997).

Základní demografická data jsou např. celkový počet obyvatel, počet zemřelých, narozených, rozvodů, sňatků apod. Tyto absolutní údaje se dávají do vzájemných souvislostí a počítají se poměrná neboli relativní čísla (tzv. analytická data), která se dle způsobu výpočtu označují jako ukazatele, míry, kvocienty a indexy.

Analytická data:

1. poměrná čísla extenzitní (poměrná čísla struktury) - *ukazatele*
2. poměrná čísla intenzitní - *míry, kvocienty*
3. poměrná čísla srovnávací - *indexy*

V případě, že porovnáváme dva stejnorodé údaje ve stejném časovém okamžiku a ve shodném prostorovém vymezení, pak vypočtené relativní číslo určuje strukturu daného celku, je obvykle vyjádřeno v procentech a nazýváno poměrným číslem struktury nebo poměrným číslem extenzitním. Např. ukazatel maskulinity udává procento mužů v populaci.

Dalším typem relativních čísel jsou poměrná čísla intenzitní, u nichž ve jmenovateli jsou nositelé událostí či jevů uvedených v čitateli. Poměrná čísla intenzitní dělíme na:

- **míry** – při výpočtu měr je počet jednotek ve jmenovateli udáván buď ke středu sledovaného intervalu, nebo se bere průměr z počátečního a koncového stavu - jedná se tedy o tzv. střední stav obyvatel (např. hrubá míra úmrtnosti udává počet zemřelých na 1000 obyvatel středního stavu). Dle nositelů událostí se dělí míry na tři skupiny.

V první skupině je nositelem událostí výhradně ta část populace, u které může k události dojít, např. první sňatky u svobodných osob, kde je míra sňatečnosti svobodných poměrem prvních sňatků v určitém věku ke střednímu stavu svobodných v tomto věku. Další dvě kategorie jsou tzv. redukované míry, neboť v nich u populace uvedené ve jmenovateli může, ale také nemusí, ke sledované události dojít. Tato specifikace se redukuje buď vzhledem k rodinnému stavu, kde např. redukovaná míra sňatečnosti je poměr sňatků svobodných v určitém věku k celé populaci v tomto věku bez bližší specifikace, tj. bez ohledu na rodinný stav, nebo vzhledem k délce trvání, kde např. při výpočtu redukované míry rozvodovostí uvažujeme rozvody k výchozímu počtu sňatků a nikoliv k existujícímu počtu manželství.

- **kvocienty** – liší se od měr tím, že jednotky ve jmenovateli nejsou vymezeny pouze jako nositelé jevů uváděných v čitateli, ale přímo jako exponovaný soubor, u kterého tyto jevy mohou nastat. Na rozdíl od měr se zde počet jednotek ve jmenovateli udává k počátku sledovaného období. Kvocienty se svým charakterem blíží pravděpodobnostem. Příkladem je kvocient kojenecké úmrtnosti, kde počet zemřelých v dokončeném věku 0 je vztažen k výchozímu počtu živě narozených, nikoliv ke střednímu stavu žijících v dokončeném věku 0.

Posledním typem demografických ukazatelů jsou poměrná čísla srovnávací neboli indexy. V tomto případě porovnáváme dvě stejnorodá nebo různorodá absolutní čísla, která spolu buď nesouvisí časově, nebo nejsou stejně prostorově vymezena. Například index rozvodovosti dává do vztahu počet rozvodů a počet sňatků v daném roce, což jsou dva nestejnorodé údaje, vzájemně spolu bezprostředně nesouvisící. Indexy se často také používají k charakteristice různých vývojových trendů. Podrobněji popisuje poměrná čísla ve svém díle Ivan Šotkovský (1998).

2.7 Přehled základních demografických pojmů

Každá věda potřebuje nejprve pojmenovat objekty, jež jsou předmětem jejího zájmu. Dále je nutné pojmenovat a popsat jejich vlastnosti a jevy a procesy, které se těchto objektů týkají. Připomeňme si, že objekty, jež jsou předmětem zájmu demografie, jsou populace,

případně určité skupiny členů populace, u nichž můžeme rozlišit proces rozmnožování, vymírání a změny v populaci způsobené stěhováním.

Základní informací o obyvatelstvu jsou pro demografii údaje, které popisují stav pozorovaného obyvatelstva. Oddíl demografie, který se zabývá zkoumáním stavu obyvatelstva, se nazývá demografická statika. Stav obyvatelstva se neustále mění a tyto změny se nazývají pohybem (měnou) obyvatelstva. Druhý oddíl demografie, který se zabývá zkoumáním pohybu obyvatelstva, se nazývá demografická dynamika.

2.7.1 Demografická statika

Demografická statika vychází z informací o populaci k jednomu okamžiku. Popisuje počáteční stav a složení obyvatelstva dle demografických, sociálních a geodemografických znaků. Informuje o stavu obyvatelstva. Tento stav obyvatelstva je daný údaji o jeho počtu, struktuře a rozmístění. Pramenem údajů pro demografickou statiku je především sčítání lidu. Nejčastější pojmy, s kterými demografická statika pracuje jsou obyvatelstvo, hustota obyvatel, střední stav obyvatel, pohlavní struktura, věková struktura, věková pyramida, náboženská struktura, ekonomická struktura, nezaměstnanost.

Obyvatelstvo je základním demografickým ukazatelem. Přesto definovat obyvatelstvo jako soubor lidských jedinců žijících na určitém území je z pohledu demografie zcela nejednoznačné. Chceme-li získat správné údaje o počtu obyvatel, je nezbytné přesně vymezit obyvatelstvo, tedy přesně určit časový okamžik, ke kterému se budou osoby zjišťovat, a podrobně vymezit území zjišťování dat.

Obyvatelstvo celkem zahrnuje osoby, které měly v rozhodný okamžik sčítání na území České republiky trvalý nebo dlouhodobý pobyt bez ohledu na to, zda v rozhodný okamžik sčítání byly v místě trvalého nebo dlouhodobého pobytu přítomny.

Hustotou obyvatelstva rozumíme v podstatě rozložení obyvatelstva v prostoru. Složení hustoty obyvatelstva je důležité z hlediska ekonomického, demografického, geografického a dalších.

Střední stav obyvatelstva není veličinou okamžikovou. To znamená, že není charakteristický pro určitý okamžik, ale pro období. Pro řadu účelů je nutné určit stav,

který bude určující pro celé období. Právě takovým ukazatelem je střední stav obyvatelstva, který je v podstatě průmětným stavem za určité období. Za střední stav obyvatelstva v kalendářním roce je v ČR považován počet obyvatel daného území o půlnoci z 30. 6. na 1. 7. sledovaného roku, za střední stav obyvatelstva v kalendářním pololetí nebo čtvrtletí je však považován chronologický průměr měsíčních stavů za dané období.

Pohlavní struktura je základním ukazatelem při zkoumání demografické struktury obyvatelstva. Právě pohlaví se spolu s věkem považují za základní demografické znaky, často jsou také označovány za znaky biologické struktury obyvatelstva. Třídění podle pohlaví je velmi rychlé, jednoduché a snadné.

Pro **věkovou strukturu** je nejpodstatnější přesné určení věku. Přesný věk je časová vzdálenost mezi okamžikem narození a okamžikem pozorování. Dokončený věk je tedy přesný věk o posledních narozeninách. Věk je nejsledovanějším znakem v populaci. Věkové složení obyvatelstva je důležitým analytickým nástrojem pro sledování populace. Mapuje totiž nejen dnešní vývoj, ale i vývoj minulý. Věkové složení dále významně ovlivňuje přirozené reprodukční procesy. Údaje věkové struktury obyvatelstva se při zpracování třídí buď podle věkových skupin, nebo podle generací. Při třídění podle věkových skupin je rozhodující věk, který dosáhl v okamžiku sčítání. Ale při třídění podle generací (ročníků narození) je rozhodující rok, ve kterém se sčítaný narodil.

Základní škály generací obyvatelstva:

1. 0 – 14 dokončených let: generace dětí (předproduktivní věk)
2. 15 – 59 dokončených let: generace rodičů (produktivní věk)
3. 60 a více let: generace prarodičů (poproduktivní věk).

Jak je výše uvedeno, věk je časová vzdálenost mezi okamžikem narození a pozorováním, věk jedince lze tedy považovat za proměnnou generačního času. To nám dává možnost zkoumat průběh demografických procesů ze dvou pohledů: z pohledu času kalendářního a z pohledu času generačního. První způsob představuje zkoumání průřezového charakteru v rámci kalendářních let, druhý způsob zkoumání podélně v rámci jednotlivých generací. Pro třídění populace podle věku se používá průměrný věk, věkový medián a index stárí.

Průměrný věk obyvatelstva je průměrem středů třídních intervalů věkových skupin, vážený počtem osob v každé skupině.

Věkový medián je věkem, který rozděluje obyvatelstvo na dvě poloviny. Tento index vyžaduje, aby obyvatelstvo bylo seřazeno dle věku do skupin. Tento ukazatel je vhodnější než průměrný věk, jelikož se v něm méně projevují výrazné změny věkové struktury.

Index stáří charakterizuje přímo proces stárnutí a nepřímo stupeň progresivity obyvatelstva. Index je dán poměrem 3. generace (prarodiče) a 1. generace (děti).

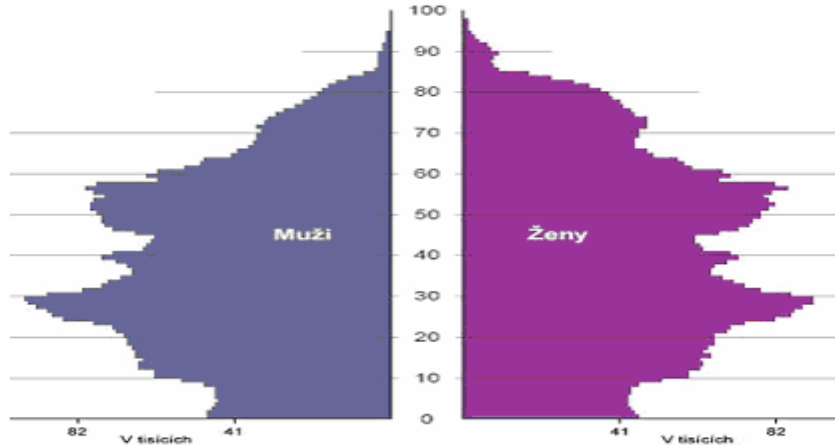
Základním hlediskem zkoumání **ekonomické struktury obyvatelstva** je zkoumání podle ekonomické aktivity, tedy rozdělení obyvatelstva na ekonomicky aktivní a ekonomicky neaktivní obyvatelstvo. Ekonomickou aktivitou rozumíme každou lidskou činnost v odvětvích výroby i služeb, která souvisí s vytvářením produktu celé společnosti (Roubíček, 1996).

Ekonomicky aktivní obyvatelstvo lze rozdělit na samostatně činné obyvatelstvo (podnikatelé, zaměstnanci), nezaměstnané a osoby momentálně nevykonávající povolání (vězni, vojáci atd.). Mezi ekonomicky neaktivní (nepracující) obyvatelstvo patří osoby, které mají vlastní zdroj příjmu, přestože nepracují (důchodci, rentiéři) a osoby závislé (děti, ženy v domácnosti).

Struktura obyvatel podle náboženského vyznání vychází ze statistiky, která se opírá o údaje ze sčítání lidu, nebo o statistiku náboženských organizací. Při posuzování náboženské struktury je nutno rozlišovat data, která se opírají o údaje o formální příslušnosti k církvi (např. počet pokřtěných) nebo o deklaraci náboženského vyznání. Obyvatel, který se nehlásí k žádnému vyznání, se nazývá bezkonfesní, tj. bez náboženské příslušnosti.

Věková pyramida je grafickým vyjádřením věkové struktury zkoumané populace k určitému datu s použitím dvojitého histogramu uspořádaného tak, že osa věku histogramu pro muže je postavena proti ose věku histogramu pro ženy. Jestliže místo histogramu použijeme polygonu, při obdobném uspořádání dostaneme strom života (obrázek č.1). Věková pyramida názorně ukazuje tendenci zejména ke třem typům věkové struktury: progresivnímu (s výraznou převahou dětí), stacionárnímu (složka dětská a poproduktivní jsou téměř vyrovnané) a regresivnímu (složka poprodukční převažuje nad dětskou). Z věkové pyramidy jsou jasně patrné významné změny věkové struktury, tzn. demografického stárnutí.

Obr. č.1 Strom života pro Českou republiku v roce 2003,
převzato ze serveru Českého statistického úřadu

Nezaměstnanost je významným ekonomicko-sociálním ukazatelem. Rozlišujeme obecnou a registrovanou nezaměstnanost. Obecná nezaměstnanost se zjišťuje podle metodiky ILO takzvaným výběrovým šetřením pracovních sil. Zde se za nezaměstnané považují všechny osoby patnáctileté a starší, které souběžně splňovaly dále uvedené tři podmínky: nebyly zaměstnané, hledaly aktivně práci, byly připraveny k nástupu do práce a to nejpozději do 14-ti dnů. Dalším způsobem zjišťování nezaměstnanosti získáme takzvanou míru registrované nezaměstnanosti. Registrovaní nezaměstnaní představují tu část nezaměstnaných, která pro aktivní hledání zaměstnání využívá služeb profesionálních organizací, ať již státních (úřady práce) nebo soukromých (zprostředkovatelny práce).

Nezaměstnanost je znakem narušení rovnováhy na trhu práce, avšak nízká nezaměstnanost je znakem fungující tržní ekonomiky a je přirozenou součástí každé společnosti.

2.7.2 Demografická dynamika

Demografická dynamika je oddílem demografie, který se zabývá pohybem (měnou) obyvatelstva. Pohybem rozumíme událost, která přímo souvisí s reprodukcí obyvatelstva. Jsou to narození, úmrtí, sňatek, rozvod, přistěhování a vystěhování. Pro pořizování

a vedení záznamů o prvních čtyřech událostech se používá termín evidence přirozené měny, pro pořizování a vedení záznamů o přestěhovaných pak termín evidence migrace (Koschin, 2005).

Základním pramenem údajů pro toto zkoumání je registrace pohybu obyvatelstva. Počátky evidence narozených a zemřelých představují církevní matriky, postupně pak vznikají i matriky civilní. Statistické hlášení o rozvodech vyplňují soudy. Evidence přistěhování v mnoha zemích neexistuje. U nás existuje od roku 1949, kdy bylo zákonem zavedeno povinné hlášení pohybu. Demografická dynamika pracuje s pojmy porodnost, plodnost, úmrtnost, přirozený přírůstek, sňatečnost, rozvodovost, migrace.

Porodnost označuje proces, který souvisí s populačním růstem. Jde o proces, který se podílí na celkové změně počtu obyvatelstva. Za narození se považuje úplné vynětí (vypuzení) plodu z těla matčina. Plodnost označuje proces, který souvisí s reprodukcí souboru potencionálních rodiček, s obnovou rodivého kontingentu.

Charakteristikou **úmrtnosti** neboli mortality je počet zemřelých. Úmrtnost je spolu s porodností základní složkou demografické reprodukce. Demografie se nezaměřuje na individuální zvláštnosti každého úmrtí, ale zajímá se o úmrtí jako hromadný jev, jako proces vymírání populace. Nejjednodušší charakteristikou úmrtnosti je míra úmrtnosti. Úmrtnost na počátku života je výjimečně vysoká, proto je úmrtnosti v tomto věku věnována zvláštní pozornost. Jedná se o kojeneckou úmrtnost.

Přirozený přírůstek je nejjednodušším ukazatelem přirozené reprodukce. Je to rozdíl mezi počtem živě narozených a zemřelých za určité časové období. Je-li tento přírůstek záporný, jde o přirozený úbytek (úbytek přirozenou měnou). Vztáhneme-li absolutní přirozený přírůstek ke střednímu stavu obyvatelstva, dostaneme míru přirozeného přírůstku.

Plodnost a úmrtnost jsou ukazatelé, kteří přímo ovlivňují proces reprodukce populace. Na rozdíl od nich sňatečnost a rozvodovost proces reprodukce populace ovlivňují jen nepřímo, ovlivňují plodnost, třebaže je patrné, že čím dál méně.

Sňatek je právní akt a realizuje se v okamžiku, kdy oddávající prohlásí snoubence za manžele. Za každý sňatek se vyplňuje hlášení, které se posílá na statistický úřad. Pro

představu o úrovni sňatečnosti se používá hrubá míra sňatečnosti. Intenzita sňatečnosti v rozvinutých evropských zemích klesá a sňatky jsou nahrazovány konsensuálními svazky, u nás označované jako nesezdaná soužití druha a družky.

Rozvod je právní akt, jedná se o rozvázání sňatku (manželství). Počty rozvodů jsou sledovány na základě informací, poskytovaných statistickým úřadům prostřednictvím hlášení vyplňovaných soudem. Rozvod je negativní sociální jev, je doprovázen problémy společnosti spojené s rozpadem rodin, výchovou dětí atd.

Migrace označuje proces stěhování, tj. prostorové přemísťování osob mezi dvěma územními jednotkami, spojené se změnou bydliště. Pro rozlišení pohybu do a ven z určité územní jednotky se používá termínů přistěhovalí a vystěhovalí.

Počet přistěhovalých je ukazatel vyjadřující absolutní počet případů přistěhování na určité území. Za přistěhovalou osobu je v demografické statistice považována osoba, za niž ohlašovna pobytu nebo útvar cizinecké policie zaslaly Českému statistickému úřadu statistické hlášení o stěhování.

Počet vystěhovalých je ukazatel vyjadřující absolutní počet případů vystěhování z určitého území. Za vystěhovalou osobu je v demografické statistice považována osoba, za niž ohlašovna pobytu nebo útvar cizinecké policie zaslaly Českému statistickému úřadu statistické hlášení o stěhování.

Přírůstek stěhováním, označován též pojmem migrační saldo, je rozdílem počtu přistěhovalých a vystěhovalých osob za stejné období v daném území.

3 Materiál a metodika

3.1 Charakteristika kraje Vysočina

Kraj Vysočina má centrální polohu v rámci ČR. Sousedí s krajem Jihočeským, Středočeským, Pardubickým a Jihomoravským, se kterým vytváří oblast NUTS 2 za účelem podpory regionálního rozvoje. Rozlohou 6 796 km² k 1. 1. 2005 se kraj řadí mezi regiony nadprůměrné velikosti, pouze čtyři kraje ČR mají větší plošnou velikost. Na území kraje jsou dvě chráněné krajinné oblasti - Žďárské vrchy a Železné hory. Vrch Melechov na území okresu Havlíčkův Brod je v některých pramenech označován za geografický střed Evropy. Území kraje Vysočina se administrativně člení na pět okresů (příloha 1 a příloha 2). Základní samosprávnou jednotkou jsou obce, kterých je v kraji 704 (stav k 1. lednu 2005). Statut města má v současnosti 33 obcí kraje.

K 1. lednu 2005 žilo na Vysočině 510 114 obyvatel, což představuje čtvrtou nejnižší lidnatost mezi kraji ČR. Ženy z toho tvoří 50,6%. V roce 2004 se mírně zvýšil počet narozených dětí, pozastavilo se snižování počtu uzavřených manželství i růst počtu rozvodů. Většina matek dosáhla při narození prvního dítěte věkové hranice 25 – 29 let. Podíl dětí narozených mimo manželství je nižší než v ostatních regionech ČR, ale má rovněž vzestupnou tendenci a v roce 2004 dosáhl hranice téměř 20%. S tím souvisí i vzrůst počtu svobodných matek.

Ke konci roku 2004 bylo v kraji podchyceno ve statistickém Registru ekonomických subjektů téměř 96 tisíc subjektů. V rámci ČR se tak Vysočina umístila před Karlovarským krajem na předposledním místě, což vzhledem k počtu obyvatel svědčí o nižším stupni podnikatelských aktivit. Ekonomická výkonnost kraje ve srovnání s ostatními regiony ČR zaostává za průměrem. Podíl kraje na HDP České republiky osciluje v posledních letech kolem 4%, což představuje 12. místo mezi kraji. Průměrná měsíční hrubá nominální mzda v kraji Vysočina v roce 2004 činila 15 560 Kč. Průměrné mzdy na Vysočině patří k těm nejnižším v ČR. Míra registrované nezaměstnanosti dosáhla koncem roku 2004 hodnotu 8,85% a byla šestá nejnižší v celé ČR. Silniční a železniční síť Vysočiny je strategická jak z pohledu národního, tak evropského. Území kraje je součástí středoevropské urbanizované

osy Berlín-Praha-Vídeň/Bratislava-Budapešť. Dálnice D1 plní svoji funkčnost jak v dopravě národní tak evropské.

Kraj má poměrně stabilizovanou síť základních škol a dostatečnou kapacitu středních škol. Problémem je nedostatečné technické vybavení škol a zabezpečení dojížděky dětí z malých sídel. Také zdravotnictví se potýká s nedostatkem prostředků k zabezpečení terénní i ambulantní ošetrovatelské péče. Nespornou výhodou regionu je relativně nízký stupeň kriminality a nízký podíl sociálně rizikových skupin obyvatelstva.

Na území kraje Vysočina se nachází tři památky České republiky zapsané na Seznamu světového přírodního a kulturního dědictví UNESCO. Je to městská památková rezervace Telč, národní kulturní památka Santiniho poutní kostel Zelená hora u Žďáru nad Sázavou a židovská čtvrť se hřbitovem a s bazilikou sv. Prokopa v Třebíči. Budoucnost turistiky a cestovního ruchu vůbec na Vysočině bude bezpochyby patřit formám klidné a ekologicky čisté pobytové turistiky, ta je zatím reprezentována ojediněle agrofarmami, jako např. na Bystřicku a Jihlavsku - Mrákotín, Urbanov, Stará Říše aj.

3.2 Prameny analyzovaných dat

V práci byla použita základní demografická data (absolutní data) ze sčítání lidu v roce 1991, 2001 a z běžných evidencí a statistik prováděných v průběhu sledovaných let pro kraj Vysočina a celou Českou republiku. Sledovanými daty byly: počet obcí, počet mužů a žen v jednotlivých věkových skupinách, průměrný věk, počet cizinců v kraji, počet věřících, celkový počet obyvatel, počet narozených, počet zemřelých, počet přistěhovalých a vystěhovalých, počet sňatků a rozvodů.

Při analýze údajů demografické statiky byly použity vybrané ukazatele kraje Vysočina k 31.12. 2004. Výjimku tvoří údaje týkající se náboženství. Tyto údaje jsou zjišťovány pouze jednou za deset let při sčítání lidu, byla tedy použita data ze sčítání lidu v letech 1991 a 2001. Pro posouzení vývoje vybraných ukazatelů demografické dynamiky byla zvolena časová řada od roku 1994 do roku 2004.

Hlavním zdrojem těchto dat byly informace uveřejněné Českým statistickým úřadem v Jihlavě na internetové stránce www.jihlava.czso.cz. Pokud některá data nebyla uveřejněna, byla získána z informačního centra statistického úřadu v Jihlavě. Statistický

úřad získává uvedená data následujícími způsoby: údaje o cizincích získává z ministerstva vnitra, údaje o narozených, zemřelých a sňatcích vykazují obecní a městské úřady – matriky. Migraci vykazovaly do roku 2005 ohlašovny pobytu, nyní je přebírána z centrálního registru obyvatel. Rozvody vykazují příslušné soudy.

3.3 Charakteristika analyzovaných dat

V kapitole 2.7 byly popsány základní pojmy, se kterými demografie pracuje a které byly použity ve vlastní práci. Máme-li vymezené základní pojmy, musíme ještě určit, jak je budeme měřit. Bez kvantifikace bychom například nemohli říci, zda se úmrtnost snižuje nebo zvyšuje, ani určit, o kolik se plodnost v populacích liší.

Mezi základní ukazatele, které charakterizují strukturu obyvatelstva podle pohlaví, patří ukazatel maskulinity a index maskulinity.

Ukazatel maskulinity (uma) určuje proporci mužů v celé populaci, vyjádřen nejčastěji v procentech.

$$uma = \frac{P^m}{P}$$

Index maskulinity (ima) vyjadřuje poměr mužů a žen v populaci, vyjádřen jako počet mužů na 100 nebo 1000 žen.

$$ima = \frac{P^m}{P^z}$$

P je celkový počet obyvatel a P^m , P^z počet mužů, resp. žen. Podobně, jak jsou konstruovány ukazatele maskulinity, je možno konstruovat i ukazatele feminity.

Nejjednodušším ukazatelem úrovně porodnosti je **hrubá míra porodnosti (hmp)**, která je definována jako poměr počtu všech živě narozených (N^v) a celkového počtu obyvatel ve vymezeném období. Vyjadřuje se v jednotkách promile.

$$hmp = \frac{N^v}{P} * 1000$$

Hrubá míra porodnosti umožňuje porovnání úrovně porodnosti populací různých velikostí. Její hodnota je však ovlivněna minulým vývojem úmrtnosti, porodnosti a migrací, které se promítají do věkové struktury (Pavlík a kol., 1986).

Základním ukazatelem úmrtnosti je **hrubá míra úmrtnosti (hmú)**. Umožňuje zkoumat intenzitu úmrtnosti a sleduje poměr počtu zemřelých (D) k celkovému počtu obyvatel daného kalendářního roku (P).

$$hmú = \frac{D}{P} * 1000$$

Změnou rodinného stavu rozumíme sňatek nebo rozvod. Mezi základní ukazatele sňatečnosti patří hrubá míra sňatečnosti a základní ukazatel rozvodovosti je hrubá míra rozvodovosti.

Hrubá míra sňatečnosti (hms), udává počet sňatků (S) na 1 000 obyvatel celkového počtu obyvatelstva (P) v ročním vymezení.

$$hms = \frac{S}{P} * 1000$$

Hrubá míra rozvodovosti (hmro) je dána podílem rozvodů (R) na 1 000 obyvatel celkového počtu obyvatelstva (P).

$$hmro = \frac{R}{P} * 1000$$

Základním ukazatelem přirozeného přírůstku je **absolutní přirozený přírůstek (PP)**.

$$PP = N_v - D$$

Hrubá míra přirozeného přírůstku (hmpp), kde je absolutní přirozený přírůstek (PP) vztažen k celkovému počtu obyvatelstva (P) ve sledovaném časovém úseku. Potom rovněž platí $hmpp = hmp - hmú$.

$$hmp = \frac{PP}{P} * 1000$$

3.4 Trendová funkce

Tradičním způsobem popisu trendu časové řady je její vyrovnaní (vyhlazení) matematickou funkcí. Získáme tak souhrnnou informaci o charakteru hlavní tendence vývoje analyzovaného ukazatele v čase (Hindls, Hronová, Novák, 2000).

K problému vyrovnaní časové řady, a tedy určení jejího trendu lze přistoupit různými způsoby, z nichž nejčastěji užívané jsou metody mechanického vyrovnaní nebo metody analytického vyrovnaní.

Analytické vyrovnaní, které použijeme, spočívá v proložení pozorovaných hodnot řady vhodnou spojitou funkcí času, *trendovou funkcí*. Základní metodou proložení trendové funkce je metoda minimálních čtverců. Nezávislou (vysvětlující) proměnnou je v tomto případě pravidelně odstupňovaná *časová proměnná*, pro kterou v zájmu maximálního zjednodušení postupu výpočtu rovnice trendové funkce zavádíme jeden ze dvou možných způsobů:

- hodnota časové proměnné $t = 1, 2, \dots, n$ (např. pro desetiletou časovou řadu za léta 1990 až 1999 to bude $t = 1, 2, \dots, 10$),
- hodnota časové proměnné $t = (2i - n - 1)/2$ pro $i = 1, 2, \dots, n$, přičemž nyní platí $\sum t = 0$. Pro identickou řadu jako v předcházejícím bodě bychom při tomto postupu nyní získali $t = -4,5 - 3,5 \dots - 0,5 + 0,5 \dots + 4,5$ (Minařík, 2004).

3.4.1 Výpočet trendové přímky

Při výpočtu trendové přímky použijeme metodu nejmenších čtverců a časovou proměnnou určíme druhým ze způsobů uvedených v předchozí kapitole, tzn., že musí platit $\sum t = 0$.

Kritérium nejmenších čtverců můžeme zapsat takto: $\sum_{t=1}^n (y_t - T_t)^2 = \min$.

Trendová přímka je nejčastějším typem trendové funkce, její největší význam spočívá v tom, že ji můžeme použít vždy, chceme-li alespoň orientačně určit základní směr vývoje

analyzované časové řady. Trendová přímka má rovnici $T = b_0 + b_1t$, kde t je časová proměnná a parametry b_0, b_1 určíme ze soustavy normálních rovnic:

$$\begin{aligned}\sum y_t - nb_0 - b_1 \sum t &= 0 \\ \sum y_t t - b_0 \sum t - b_1 \sum t^2 &= 0\end{aligned}$$

Jelikož jsme časovou proměnnou zavedli druhým způsobem, můžeme pro parametry trendové přímky psát

$$b_0 = \frac{\sum y_t}{n}, \quad b_1 = \frac{\sum y_t * t}{\sum t^2}$$

3.5 Vlastní zpracování dat

Při zpracování praktické části práce byla nejprve ze získaných absolutních dat vypočítána data relativní (zvolené demografické ukazatele). Pro výpočet těchto ukazatelů bylo použito vzorců obsažených v kapitole 3.3. Při dosazování celkového počtu obyvatel do vzorců bylo použito celkového počtu obyvatel k 31.12. daného roku. Dále byly za pomoci programu Microsoft Excel vytvořeny tabulky a grafy, do nichž byly naneseny vypočítané hodnoty ukazatelů jak pro kraj Vysočina, tak pro Českou republiku. Následně bylo u vytvořených grafů provedeno proložení dat trendovou přímkou (viz kapitola 3.4).

Na závěr byly ze získaných výsledků analyzovány jednotlivé demografické ukazatele kraje Vysočina a jejich změny během zvoleného období. Jejich vývoj byl poté porovnán s vývojem ukazatelů pro Českou republiku.

4 Výsledky a diskuse

4.1 Zkoumání stavu obyvatelstva, demografická statika

4.1.1 Sídlní struktura kraje Vysočina

Charakteristickým rysem vývoje sídelní struktury České republiky je v současnosti snižování podílu obyvatelstva největších měst a růst podílu obyvatelstva v nejmenších obcích. Tyto procesy jsou ale z velké části způsobeny administrativně. Obyvatelé velkých měst se stěhují do malých vesniček v těsném sousedství velkých měst. Obyvatelů malých obcí přibýlo i administrativním rozdělením velkých obcí, sloučených v 70. a 80. letech.

Podobný vývoj proběhl také v sídelní struktuře kraje Vysočina. V roce 1970 bylo na území dnešního kraje Vysočina 831 obcí. V roce 1980 se počet obcí snížil na 555 obcí a průměrná velikost obce činila 932 obyvatel. Trend snižování počtu obcí v kraji byl zastaven sametovou revolucí, kdy mnoho obcí využilo politických změn k opětovnému osamostatnění. V průběhu 90. let se počet obcí zvýšil na 730. Nově vzniklé obce byly velmi malé. Došlo tedy ke snížení obyvatel připadající na jednu obec, v roce 1991 to činilo 839, v roce 2001 už jen 711. Na počátku roku 2000 bylo v kraji 730 obcí. Na konci tohoto roku došlo ke sloučení dvou obcí ve žďárském okrese a počet obcí v kraji klesl na 729 obcí, což je 11,7% všech obcí v České republice. Tento počet zůstal konstantní až do konce roku 2004.

Kraj Vysočina jako správní celek vznikl k 1. 1. 2000 z pěti okresů (Jihlava, Třebíč, Žďár nad Sázavou, Pelhřimov a Havlíčkův Brod). V kraji žilo na rozloze 6 926 km² k 31. 12. 2004 celkem 517 153 obyvatel. V porovnání s Českou republikou, kde je hustota obyvatel 130 obyvatel na km², patří kraj Vysočina s hustotou 75 obyvatel na km² k méně zalidněným. Nejvyšší hustota obyvatel je v jihlavském okrese (91,8 obyvatel na km²), především vlivem krajského města, nejnižší pak v okrese Pelhřimov (56 obyvatel na km²). Ve většině obcí je však hustota osídlení pod průměrem kraje, často výrazně. V roce 2004 tomu tak bylo u 89,4% obcí (652). Status města má v současné době 33 obcí, což je v rámci České republiky vzhledem k velikosti kraje mírně podprůměrné.

Sídelní strukturu vyjádřenou rozdělením obcí do velikostních skupin podle počtu obyvatel k 31.12.2004 tak, jak ji sleduje ČSÚ, znázorňuje tabulka č.1.

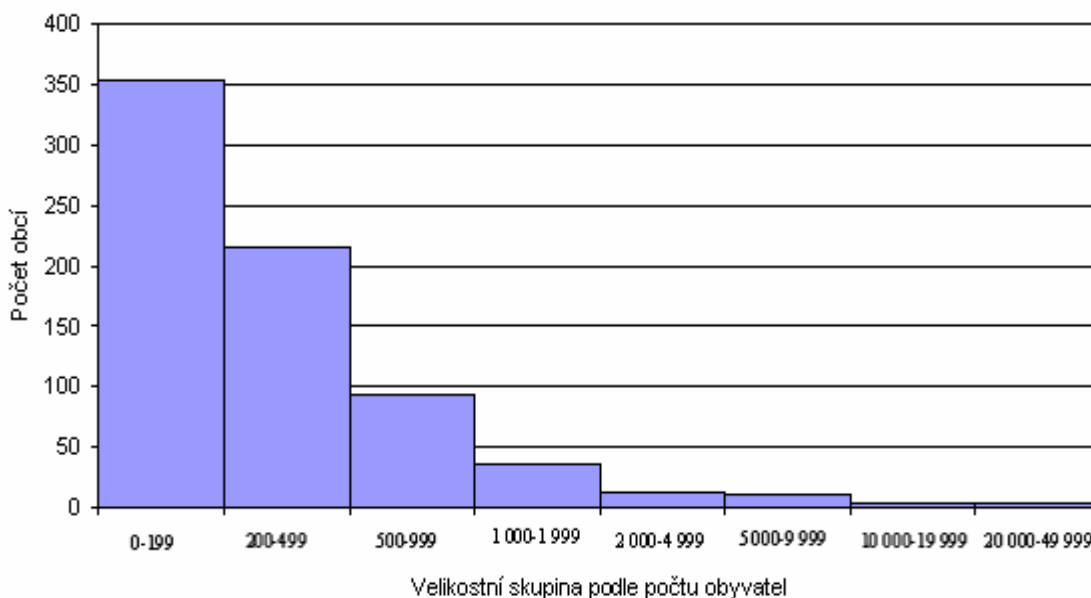
Tab. č.1 Sídelní struktura kraje Vysočina k 31. 12. 2004

Velikostní skupina	Počet obcí		Počet obyvatel	
	abs.	rel. v %	abs.	rel. v %
0-199	354	48,6	41579	8,0
200-499	216	29,6	65336	12,6
500-999	92	12,6	64338	12,4
1 000-1 999	36	4,9	49159	9,5
2 000-4 999	13	1,8	43559	8,4
5 000-9 999	10	1,4	66776	12,9
10 000-19 9999	4	0,5	49554	9,6
20 000-49 999	4	0,5	136852	26,5
Celkem	729	100	517153	100

Nejvíce je obcí do 199 obyvatel, a to 345. Velký počet je i obcí s 200 - 499 obyvateli, kterých je v kraji 216. Ostatních obcí s více obyvateli je již podstatně méně, tvoří jen 21,8 % ze všech 729 obcí kraje. Kraj Vysočina neměl k 31. 12 2004 žádné město, které by počtem obyvatel překročilo 50 000 osob, jak je patrné i z obrázku č.2.

Obr. č.2 Sídelní struktura kraje Vysočina k 31. 12. 2004

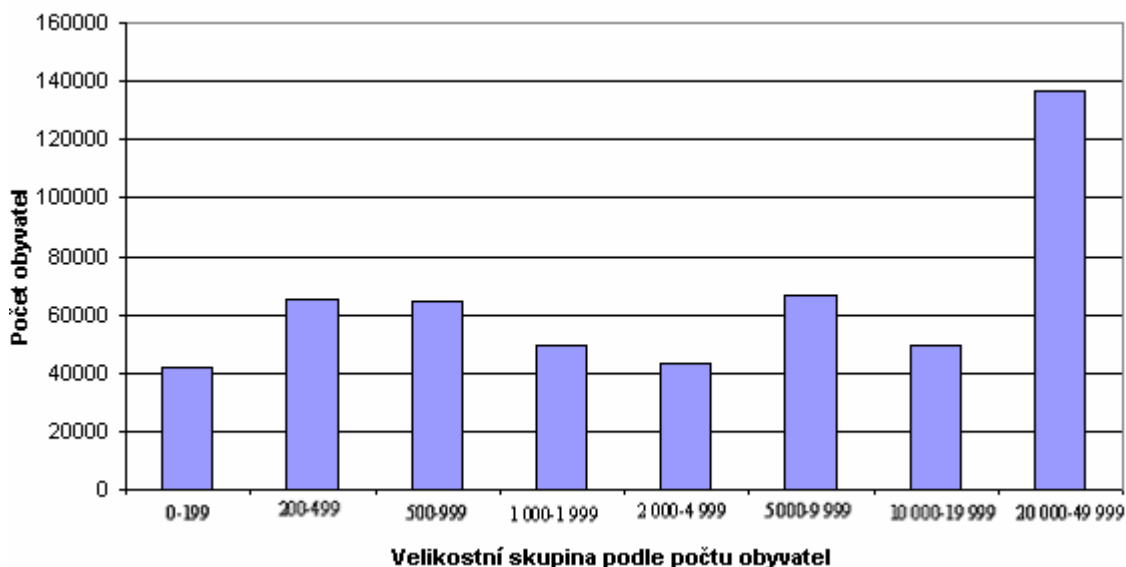
Počet obcí

V nejmenších obcích do 199 obyvatel žije 8% obyvatel kraje, což je nejméně ze všech velikostních skupin. Naopak nejvíce obyvatel žije v obcích od 20 000 - 49 999 obyvatel a to 26,5%. Kraj Vysočina je tedy krajem s mnoha vesnicemi a malými městy, 51% obyvatel žije v obcích do 5 000 obyvatel, což má vliv i na ostatní demografické ukazatele (např. rozvodovost), které se v celorepublikovém srovnání liší od průměru, jak se podrobněji dozvíme v následujících kapitolách této práce. Přesný počet obyvatel žijících v jednotlivých velikostních skupinách obcí ukazuje obrázek č.3.

Obr. č.3 Sídlní struktura kraje Vysočina k 31. 12. 2004

Počet obyvatel

V důsledku zákona o změně hranic krajů, přijatého Parlamentem ČR, se s účinností od 1. 1. 2005 území kraje zmenšilo o 25 obcí, které se staly součástí Jihomoravského kraje. Tato změna se týkala především okresu Žďár nad Sázavou. Rozloha kraje se tak snížila o 129,7 km² (tj. o 1,9 %) a jeho populace klesla o 7 039 osob (-1,4 %).

I přes tuto změnu se kraj Vysočina počtem obcí v celorepublikovém srovnání řadí na druhé místo, pouze Středočeský kraj má více obcí. Současně s nízkou hustotou zalidnění je to příčinou podprůměrné velikosti obce. Průměrná velikost obce na Vysočině k 1. 1. 2005 činila 725 obyvatel, což je nejméně ze všech krajů ČR.

4.1.2 Struktura obyvatel podle pohlaví a věku

Vývoj věkového složení obyvatelstva je ovlivněn přirozeným pohybem obyvatelstva a migrací. V České republice je trend klesající porodnosti a zároveň se zvyšuje naděje na dožití. Tím dochází ke snížení podílu dětské složky obyvatelstva a naopak stoupá zastoupení starších věkových skupin obyvatelstva. Tento trend se projevuje i v kraji Vysočina. K 31. 12. 1994 žilo v kraji ve věku 0 - 14 let 20,2% obyvatel, ve věku 15 - 64 let 66,9% obyvatel a ve věku 65 a více let 12,9% obyvatel. Průměrný věk obyvatel činil 36,3 a index stáří činil 63,7. K 31. 12. 2004 činila dětská složka (0 - 14 let) však jen 15,8% obyvatel, tedy o 4,4% méně než v roce 1994. Obyvatelé ve věku 15 - 64 tvořili 69,9% obyvatel kraje a obyvatel ve věku nad 65 bylo 14,3%. Zejména pokles dětské složky zapříčinil veliký nárůst hodnoty indexu stáří na 90,3, což je o 26,6 více než v roce 1994.

Podrobnější informace o věkové struktuře v kraji Vysočina k 31. 12. 2004 ukazuje tabulka č.2. V předproduktivním věku (0 - 14) žilo v kraji 16,5% mužů z celkového počtu mužů a 15,2% žen z celkového počtu žen. Ve věku produktivním (15 - 64) to bylo 72% mužů z celkového počtu mužů a 67,9% žen z celkového počtu žen. Poproduktivní věk (65 a více let) byl zastoupen 11,5% mužů a 16,9% žen.

Tab. č.2 Věková struktura kraje Vysočina a České republiky k 31. 12. 2004

věk. skupina	kraj Vysočina			Česká republika		
	Ženy	Muži	Celkem	Ženy	Muži	Celkem
0-14 let	39658	42012	81670	742760	784186	1526946
15-64 let	177602	184149	361751	3620219	3638782	7259001
65 a více let	44303	29429	73732	876685	557945	1434630
celkem	261563	255590	517153	5239664	4980913	10220577
prům. věk	40,7	37,8	39,3	41,3	38,2	39,8
index stáří	111,7	70	90,3	118	71,1	94

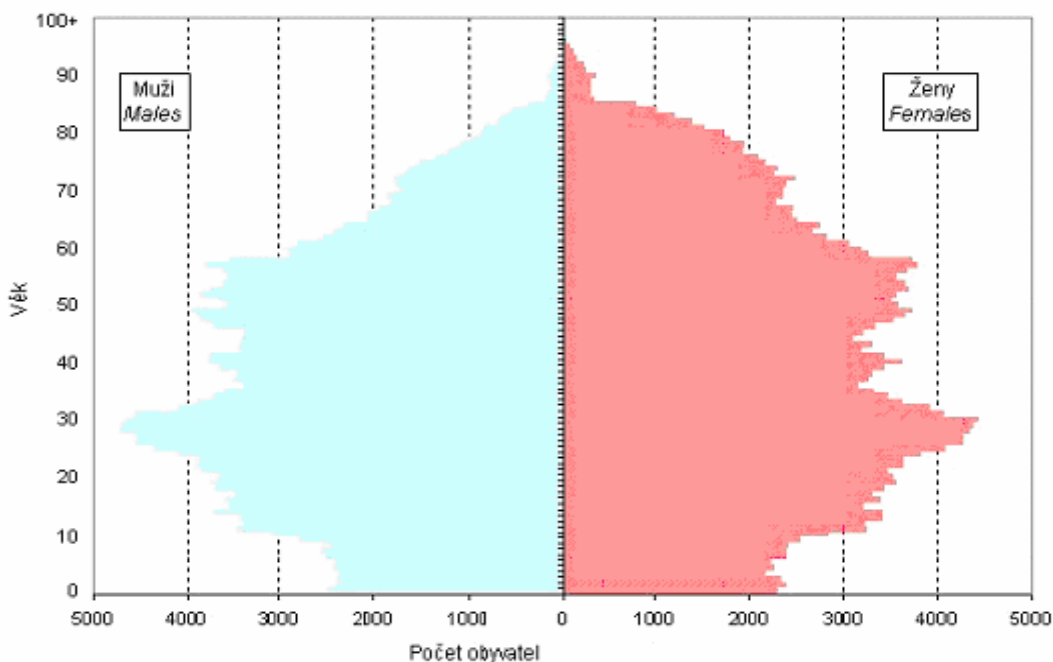
Podíváme-li se na věkovou strukturu v celé zemi, zjistíme, že trendy jsou obdobné. V předproduktivním věku k 31. 12. 2004 bylo 14,9% obyvatel země. Produktivní populace činila 71% celkové populace a populace poproduktivní 14,1%. Vidíme tedy, že věková struktura kraje Vysočina a věková struktura České republiky jsou podobné.

Podrobnější informace o vývoji věkové a pohlavní struktury kraje ukazuje strom života, průměrný věk a ukazatele a indexy maskulinity a feminity.

4.1.2.1 Strom života kraje Vysočina

Strom života obyvatel kraje Vysočina k 31. 12. 2004 je zobrazen v obrázku č.4. Z obrázku je patrné, jak je kresba stromu života nepravidelná a deformovaná. Neodpovídá ideálnímu stavu, kdy je strom života tvořen silnou základnou s postupně se snižujícími větvemi. Nepravidelnost stromu života je způsobena zejména nerovnoměrnou porodností v 20. století. Zúžená základna je způsobena trendem klesající porodnosti od 90. let 20. století. Výraznější pokles je patrný u obyvatel ve věku 44 let, který byl způsoben poklesem porodnosti v souvislosti s legalizací umělého přerušování těhotenství. Další výraznější pokles obyvatel je u obyvatel ve věku 68 let, v tomto případě byl pokles porodnosti ve 2. polovině 30. let způsoben malým počtem žen v plodném věku, tedy ženy narozené v době 1. světové války. Naopak neobvykle velký počet obyvatel je ve věku 30 let, jedná se o silnou generaci 70. let. Tehdy došlo k výraznému nárůstu porodnosti díky sérii vládních pronatalních opatření. Strom života kraje Vysočina a České republiky jsou velice podobné, protože jednotlivé výkyvy porodnosti byly shodné pro celou republiku.

*Obr. č.4 Strom života kraje Vysočina k 31. 12. 2004,
převzato ze serveru Českého statistického úřadu*

4.1.2.2 Průměrný věk

Obyvatelstvo kraje Vysočina stárne. To ukazuje i průměrný věk. Na počátku sledovaného období (rok 1994) byl průměrný věk 36,3 a každým rokem rostl. V roce 2004 dosáhl 39,3. Stejná situace platí i pro celou Českou republiku. V roce 1994 byl průměrný věk ČR 37 a v roce 2004 stoupl již na 39,8. Jak ukazuje tabulka č.3, průměrný věk kraje byl vždy pod průměrem České republiky. Tento jev je způsoben sídelní strukturou kraje Vysočina, velkým počtem malých obcí, kde je obecně průměrný věk nižší než ve městě.

Tab. č.3 Průměrný věk v kraji Vysočina a ČR v letech 1994 – 2004

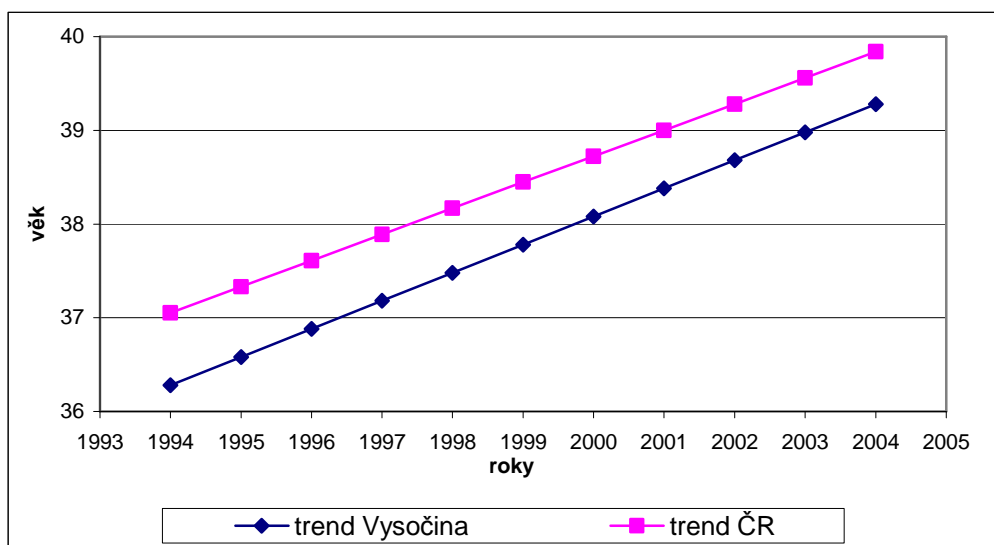
	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004
Vysočina	36,3	36,5	36,9	37,2	37,5	37,8	38,1	38,4	38,7	38,9	39,3
ČR	37	37,3	37,6	37,9	38,2	38,5	38,8	39	39,3	39,5	39,8

Celkovou situaci ukazuje obrázek č.5, porovnává trendy vývoje průměrného věku obyvatel kraje s trendem tohoto ukazatele pro celou republiku. V letech 1994 – 2004 byl vývoj průměrného věku obyvatel lineární, bez jakýchkoliv znatelných výkyvů.

Rovnice trendu kraje Vysočina: $y = 37,78 + 0,3 t$

Rovnice trendu České republiky: $y = 38,45 + 0,28 t$

Obr. č.5 Vývoj průměrného věku v ČR a na Vysočině

4.1.2.3 Ukazatele a indexy maskulinity a feminity

Ukazatele maskulinity (uma) a feminity (ufe) v období od roku 1994 do roku 2004 vypovídají o vyšším zastoupení žen v populaci kraje Vysočina. Tento rozdíl je největší v roce 1994, kdy se ženy podílely na celkové populaci kraje 50,69% a muži 49,31%. Rozdíl mezi muži a ženami tedy činil 1,38%, což dokazuje, jak rovnoměrné je složení mužů a žen v populaci kraje. V dalších letech se procentuální složení měnilo jen nepatrně, docházelo k mírnému nárůstu populace mužů. Ve sledovaném období tak nejnižší rozdíl mezi zastoupením mužů a žen v populaci sledujeme v roce 2003, tehdy činil 1,14%.

Obdobná byla situace v celé České republice. I zde je ve sledovaném období v populaci převaha žen a postupný mírný procentuální nárůst mužů v populaci. V porovnání s Českou republikou se kraj vyznačuje větší vyrovnaností poměru mužů a žen v populaci (tabulka č.4).

Tab. č.4 Ukazatele maskulinity a feminity v kraji Vysočina a v ČR

rok		1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004
ČR	uma	48,59	48,60	48,62	48,63	48,65	48,66	48,67	48,68	48,68	48,72	48,73
	ufe	51,41	51,40	51,38	51,37	51,35	51,34	51,33	51,32	51,32	51,28	51,27
Vysočina	uma	49,31	49,33	49,35	49,38	49,40	49,40	49,41	49,39	49,40	49,43	49,42
	ufe	50,69	50,67	50,65	50,62	50,60	50,60	50,59	50,61	50,60	50,57	50,58

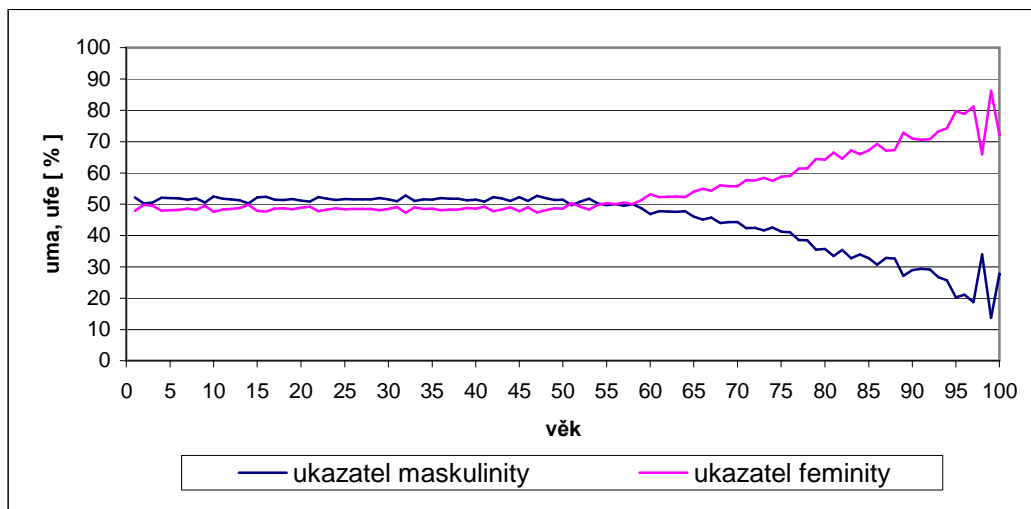
Větší zastoupení žen v populaci kraje potvrzuje také index maskulinity (ima) a index feminity (ife). V roce největšího rozdílu mezi počtem mužů a žen tj. v roce 1994 připadalo 973 mužů na 1 000 žen. Vyjádřeno pomocí indexu feminity 1 028 žen na 1 000 mužů. V roce 2003, tedy v roce nejnižšího rozdílu v zastoupení obou pohlaví připadalo 978 mužů na 1 000 žen, na 1 000 mužů 1 023 žen. Tabulka č.5 zachycuje podrobný vývoj indexu maskulinity a feminity v kraji Vysočina i v České republice.

Tab. č.5 Indexy maskulinity a feminity v kraji Vysočina a v ČR

rok		1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004
ČR	ima	945	946	946	947	947	948	948	948	948	950	951
	ife	1058	1057	1057	1056	1056	1055	1055	1054	1054	1053	1052
Vysočina	ima	973	974	974	976	976	976	977	976	976	978	977
	ife	1028	1027	1026	1025	1024	1024	1024	1025	1024	1023	1023

Obrázek č.6 zobrazuje ukazatele maskulinity a feminity pro jednotlivé věkové skupiny obyvatel kraje Vysočina. Je z něj patrný vyšší počet mužů v nižších věkových skupinách. Tento poměr je způsoben zejména tím, že se rodí více chlapců než dívek. Naopak výrazně vyšší je počet žen ve starších věkových skupinách, zde se projevuje vyšší intenzita úmrtnosti mužů než žen.

Obr. č.6 Ukazatele maskulinity a feminity kraje Vysočina k 31. 12. 2004

4.1.3 Cizinci v kraji

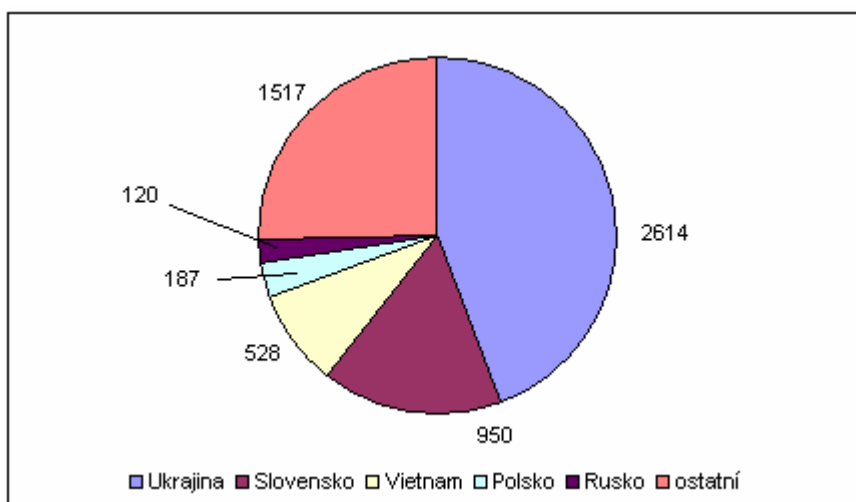
K 31. 12. 2004 žilo v České republice 255 917 cizinců, což je 2,5% všech obyvatel země. Z tohoto počtu v kraji Vysočina žilo pouze 5 916 cizinců (tabulka č.6). Kraj Vysočina se tedy na celkovém počtu cizinců v ČR podílí pouze 2,3%. Spolu s krajem Pardubickým se tak kraj Vysočina stal krajem s nejnižším počtem cizinců. Při porovnání počtu cizinců s trvalým pobytem na území ČR se Vysočina umístila v letech 2003 a 2004 na posledním místě. Pro rok 2004 to bylo 1 807 cizinců s trvalým pobytem.

Tab. č.6 Cizinci v ČR a v kraji Vysočina k 31. 12. 2004

	Obyvatel celkem	cizinci						
		Počet abs.	rel. v %	Ukrajina	Slovensko	Vietnam	Polsko	Rusko
ČR	10220577	255917	2,5	78301	47354	34248	16265	15032
Vysočina	517511	5916	1,1	2614	950	528	187	120

Největší podíl cizinců v České republice i v kraji je ukrajinské národnosti, v ČR je to 30,5% všech cizinců a v kraji Vysočina 44,2%. Za nimi v kraji Vysočina následují Slováci, kterých je už ale pouze 950, což 16,1% všech cizinců v kraji Vysočina (obrázek č.7). Z pohledu celé republiky je zajímavý i počet Mongolů na Vysočině, neboť tvoří 20% celkového počtu Mongolů v ČR. Vysočina se ještě odlišuje poněkud nadprůměrným počtem Arménů, kterých bylo 110 osob z celkového počtu 1164 v ČR. Zatímco Němci, Holanďané a Američané jsou rozmístěni celkem rovnoměrně, Japonci se koncentrují v okrese Havlíčkův Brod. Číňané jsou nejvíce v okresech Jihlava, Třebíč a Havlíčkův Brod. Rakušané žijí v okrese Třebíč a Jihlava.

Obr. č.7 Cizinci na Vysočině podle občanství k 31. 12. 2004

Dosud byly uvedeny pouze počty cizinců v kraji a srovnání s celou Českou republikou. Ale cizinci v kraji pracují, žení se i vdávají a také se jim rodí děti. Kraj Vysočina patří do skupiny krajů s nejmenším počtem ekonomicky aktivních cizinců, byla zjištěna 2 - 3% ekonomicky aktivních cizinců z celkového počtu v republice. V roce 2004 bylo ženichů-cizinců 83, což je 3,41% ze všech sňatků. Nevěst-cizinek bylo v tomtéž roce 71, což je 2,92 % ze všech nevěst. Ze všech narozených dětí v roce 2004 se jich v kraji narodilo 15 s cizím občanstvím, což je 0,31 % ze všech narozených v kraji Vysočina.

Důvodem nízkého počtu cizinců v kraji je sídelní struktura kraje. V kraji není žádné velké město, které by lákalo cizince. Ti totiž vyhledávají zejména anonymitu, kterou jim nabízí velká města.

4.1.4 Struktura obyvatel podle náboženského vyznání

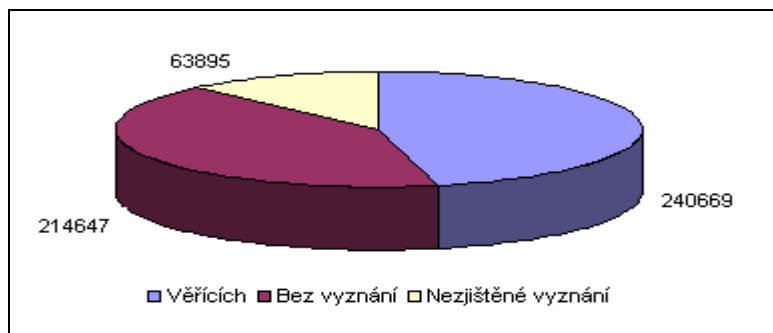
Náboženskou strukturu není možno sledovat každoročně, počet věřících se proto zjišťuje jednou za 10 let při sčítání lidu. Věřících obyvatel bylo ke dni sčítání roku 2001 v kraji Vysočina sečteno 240 669, tj. 46,4% trvale bydlících obyvatel. Bez vyznání bylo 214 647 osob (41,3%) a vůbec na tuto otázku neodpovědělo 63 895 obyvatel, tedy 12,3% populace. Mezi věřícími jsou tradičně o něco více zastoupeny ženy (54,5%) než muži (45,5%). Počet věřících v kraji Vysočina ke dni sčítání lidu v roce 2001 znázorňuje podrobně tabulka č.7.

Tab. č.7 Obyvatelstvo podle náboženského vyznání v roce 2001

		Česká republika		Kraj Vysočina			
		abs.	rel.	abs.	rel.	muži	ženy
obyvatelstvo celkem		10230060	100,0	519211	100	256511	262700
věřících		3288088	32,1	240669	46,4	109508	131161
z toho	církev římskokatolická	2740780	26,8	217251	41,8	98678	118573
	Církev čsl. husitská	99103	1,0	2244	0,4	935	1309
	Československá c. evang.	117212	1,1	8596	1,7	3854	4742
	ostatní	330993	3,2	12578	2,4	6041	6537
bez vyznání		6039991	59,0	214647	41,3	113882	100765
nezjištěné vyznání		901981	8,9	63895	12,3	33121	30774

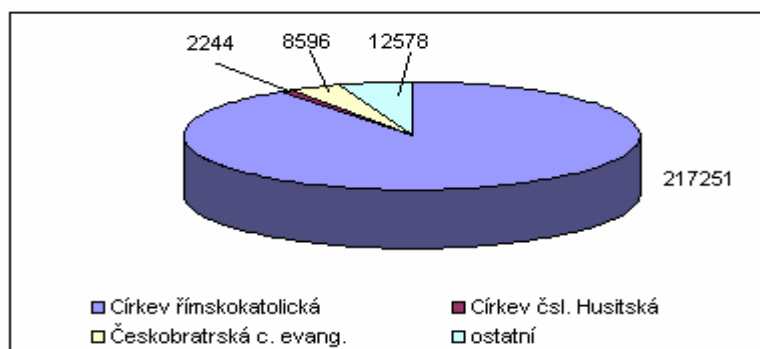
Ve srovnání s výsledky předchozího sčítání došlo k výrazným změnám. V roce 1991 se k některé církvi přihlásilo 313 817 obyvatel (60,2%) a bez vyznání bylo 24,5% populace kraje. Došlo tedy ke snížení věřících o 23,3%. Počet osob bez vyznání vzrostl ještě výrazněji, a to o 72,4%. Vývoj v kraji tak odpovídá obecnému trendu České republiky, tedy úbytek věřících a růst počtu obyvatel bez vyznání. Podíl věřících je na Vysočině ovšem stále podstatně vyšší než v České republice, 46,4% oproti 32,1% za ČR. V České republice je nejpočetnější církev římskokatolická a totéž platí pro kraj Vysočina, kde bylo v roce 2001 217 251 římských katolíků, což je 41,8% obyvatel kraje. Počet osob bez vyznání je v České republice více než osob nevěřících. V kraji Vysočina tento poměr neplatí. Počet věřících je doposud větší než nevěřících, i když pouze o 5,1%. Poměr mezi věřícími a nevěřícími v kraji Vysočina znázorňuje obrázek č.8.

Obr. č.8 Obyvatelstvo podle náboženského vyznání v roce 2001

Nejpočetnější církví je církev římskokatolická. Při sčítání ji uvedlo 90,3% věřících osob. Druhou nejpočetnější církví je Českobratrská církev evangelická (3,6% věřících). Třetí dle počtu věřících je Církev československá husitská, která se na celkovém počtu věřících v kraji podílela 0,9% (obrázek č.9). Počty osob ostatních církví se při sčítání počítaly jen na stovky, Právě tři nejpočetnější církve zaznamenaly v devadesátých letech velký úbytek věřících. Největší ztráty zaznamenala Církev československá husitská, a to o jednu třetinu. Zbylé dvě velké církve zaznamenaly pokles o jednu čtvrtinu.

Obr. č.9 Obyvatelstvo podle příslušnosti k jednotlivým církvím v roce 2001

Náboženství je u nás do značné míry generační záležitostí. Věřící mají převahu ve vyšších věkových skupinách. Nejvyšší podíl věřících byl v kraji u osob starších sedmdesáti let (78,2%). Nejnižší podíl věřících u osob 15 - 19 let (33,8%). Z hlediska rozdělení věřících dle velikostních skupin platí, že s rostoucí velikostí obce klesá podíl věřících a naopak stoupá počet bez vyznání. V obcích do 199 obyvatel byl podíl věřících 63,1%. Nejvíce věřících bylo v okrese Žďár nad Sázavou (49,8%) a nejméně v okrese Jihlava.

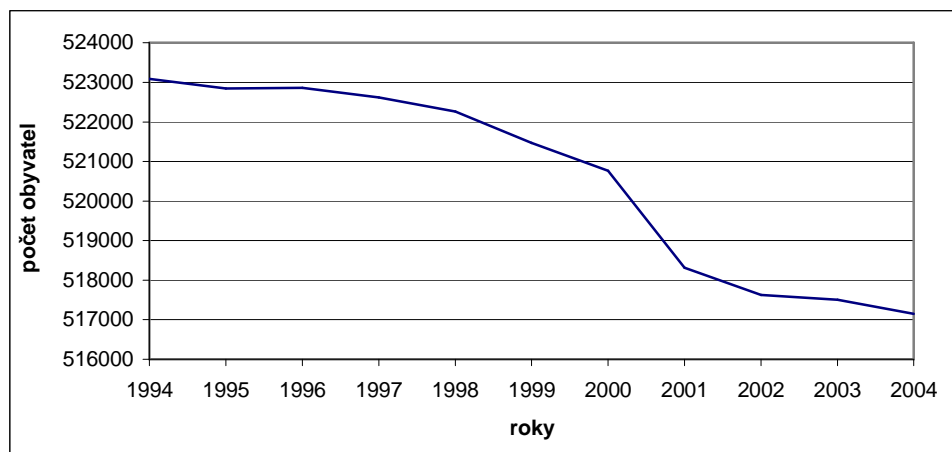
4.2 Zkoumání pohybu obyvatelstva, demografická dynamika

V této části bakalářské práce byl hodnocen vývoj demografických ukazatelů, které se týkají pohybu obyvatelstva v kraji Vysočina a v České republice. K dispozici máme data o počtu obyvatel, porodnosti, úmrtnosti, migraci, sňatečnosti a rozvodovosti ve sledovaném období. Pro analýzu ukazatelů demografické dynamiky kraje je zvolena časová řada od roku 1994 do rok 2004.

4.2.1 Vývoj počtu obyvatel

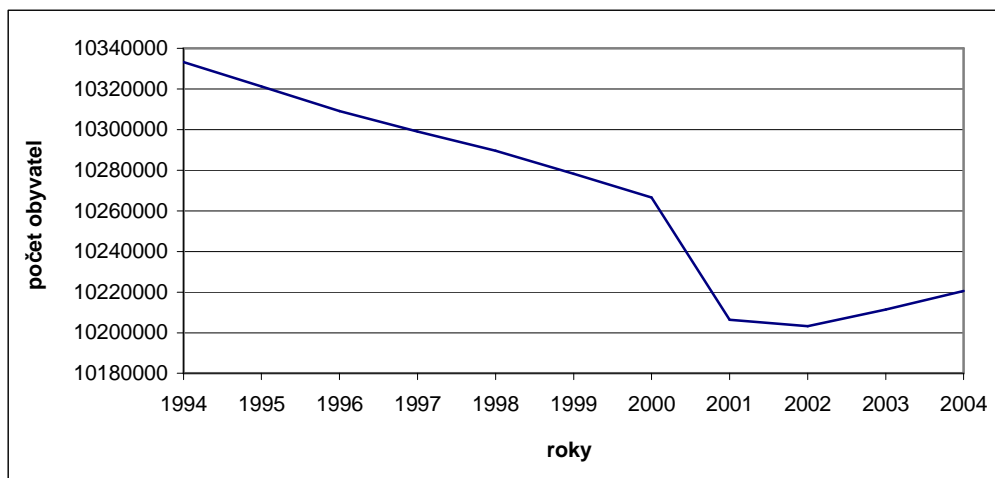
Počet obyvatel kraje Vysočina má v letech 1994 až 2004 klesající tendenci. K 31. 12. 1994 žilo v kraji 523 089 obyvatel, kdežto k 31. 12. 2004 to bylo již jen 517 153 obyvatel. V roce 2004 je tedy stav obyvatel oproti roku 1994 o 5 936 osob nižší (tj. o 1,3%). Pouze v roce 1996 došlo k nárůstu počtu obyvatel, ale pouze nepatrně (16 osob). Největší pokles počtu obyvatel byl zaznamenán v roce 2001 (obrázek č.10).

Obr. č.10 Počet obyvatel kraje Vysočina v letech 1994 – 2004

Vývoj počtu obyvatel kraje se podobá vývoji počtu obyvatel v České republice. Od roku 1994 do roku 2001 počet obyvatel země nepřetržitě klesal. I v České republice byl nejrapidnější pokles obyvatel v roce 2001. Na rozdíl od kraje ovšem počet obyvatel země začal od roku 2002 růst, jak zobrazuje obrázek č.11.

Obr. č.11 Počet obyvatel České republiky k 31. 12. v letech 1994 – 2004

Podle zpracované projekce statistického úřadu by měl počet obyvatel kraje v následujících desetiletích setrvale klesat až na konečných 424 210 obyvatel v roce 2050, což by znamenalo úbytek téměř jedné pětiny obyvatelstva kraje.

Klesající populační trend kraje i České republiky byl zapříčiněn snižováním počtu narozených dětí a migrací. Rok 2001, kdy došlo jak v kraji tak v ČR k největšímu úbytku obyvatel, je prvním rokem v historii ČR (i bývalém Československu), v němž byly zaznamenány záporné hodnoty jak v přirozené obměně obyvatelstva, tak v migračním saldu. Vývoj jednotlivých ukazatelů a jejich vliv na trend populačního vývoje je podrobněji popsán v následující kapitole práce.

4.2.2 Vývoj porodnosti

Počet narozených dětí v kraji Vysočina ve sledovaném období klesal. V roce 1994 se v kraji narodilo 5 901 dětí, v roce 1996 však počet narozených dětí klesl již pod pět tisíc. V roce 2004 se živě narodilo 4 819 dětí, což je o 1 082 dětí méně než na počátku sledovaného období. Pro možnost porovnání porodnosti v kraji a České republice jsem zvolila ukazatel hrubé míry porodnosti (hmp), který je znázorněn v tabulce č.8. Porodnost v kraji do roku 1996 stále klesala. Zatímco v roce 1994 připadalo na 1 000 obyvatel 11,2

narozených dětí, v roce 1996 to bylo jen 9,4. Po roce 1996 dochází ke kolísání hrubé míry porodnosti a od roku 2001 hrubá míra porodnosti v kraji stále roste.

Tab. č.8 Hrubá míra porodnosti na Vysočině a v ČR v letech 1994 - 2004

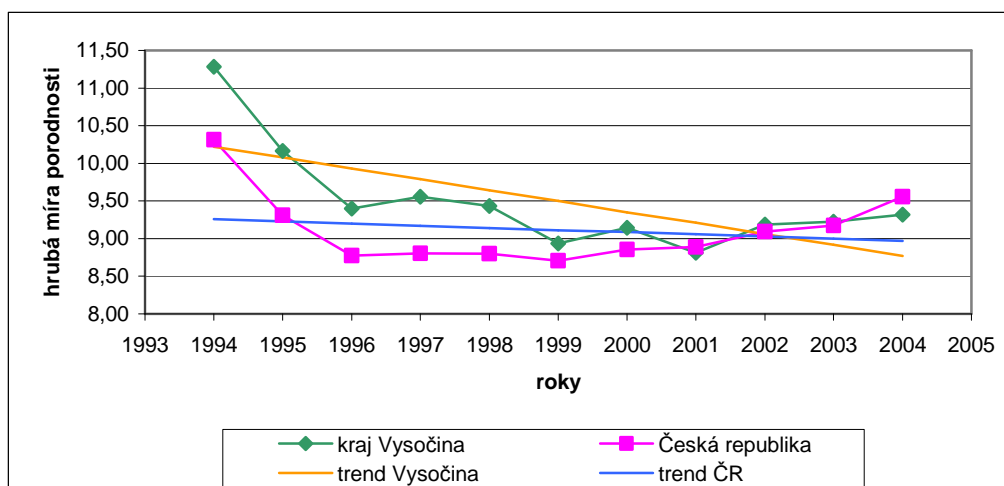
	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004
narození	5901	5314	4914	4994	4926	4660	4761	4568	4755	4775	4819
hmp(kraj)	11,28	10,16	9,40	9,56	9,43	8,94	9,14	8,81	9,19	9,23	9,32
hmp(ČR)	10,31	9,31	8,77	8,80	8,80	8,71	8,85	8,89	9,09	9,17	9,56

Vývoj porodnosti v kraji Vysočina měl podobný trend jako vývoj porodnosti České republiky. Do roku 2001 byla porodnost ČR nižší než v kraji Vysočina, ale tento rozdíl byl stále menší. Od roku 2001 již byla porodnost kraje a České republiky téměř totožná. V roce 2004 byla dokonce porodnost v kraji o 0,24 bodu nižší než v České republice. Vývoj hrubé míry porodnosti v kraji Vysočina i v celé republice a vývoj jejich trendů znázorňuje obrázek č.12.

Rovnice trendu kraje Vysočina: $y' = 9,5 - 0,14 t$

Rovnice trendu České republiky: $y' = 9,11 - 0,03 t$

Obr. č.12 Vývoj hrubé míry porodnosti v kraji Vysočina a v ČR

Snižování porodnosti v 90. letech 20. století v České republice i v kraji Vysočina úzce souvisí zejména s ekonomickými a společenskými proměnami v zemi po sametové revoluci. V 90. letech došlo ke změně reprodukčního chování českých žen. Děti se rodí ženám ve vyšším věku a tento posun je často i příčinou konečného nižšího počtu dětí.

Další významnou změnou bylo i značné zvýšení podílu dětí narozených neprovdaným ženám, v kraji Vysočina z 10% nemanželsky narozených dětí v roce 1994 na 19% v roce 2004. Přesto ve srovnání s ostatními kraji se v kraji Vysočina rodí nejméně dětí mimo manželství. V České republice se mimo manželství narodilo v roce 2004 29% dětí. Další možnou příčinou nízké porodnosti je konflikt mezi potřebami pracovního a společenského uplatnění ženy a jejím tradičním postavením v rodině. Naopak příčinou mírného růstu hrubé míry porodnosti v roce 2002 - 2004 je skutečnost, že do věku nejvyšší plodnosti se dostaly ženy z nejsilnějších populačních ročníků 1974 – 1976.

4.2.3 Vývoj úmrtnosti

Počet zemřelých ve sledovaném období v kraji Vysočina i v České republice klesá. Příčinou snížení hrubé míry úmrtnosti (hmú) nebyly změny ve věkové struktuře, ale zejména zlepšení úrovně medicíny a zdravotního stavu populace, což dokazuje i naděje dožití. Naděje dožití při narození činila v kraji v roce 2004 u mužů 73,26 roku a u žen 79,43 roku (druhá nejvyšší naděje dožití při narození u žen po kraji Jihomoravském).

Nejčastější příčinou smrti v kraji Vysočina byly nemoci oběhové soustavy, v roce 2004 na ně připadalo 57,1% všech úmrtí a novotvary, na něž připadalo 26,1% zemřelých v roce 2004. Ve srovnání s Českou republikou se tak kraj vyznačuje zhruba o pět procent bodu vyšším podílem zemřelých na nemoci oběhové soustavy, úmrtí na novotvary jsou na stejné úrovni. V roce 2004 lidé v kraji umírali nejčastěji ve věku 80 – 84 let (25% zemřelých).

Hrubá míra úmrtnosti v kraji i České republice téměř stále klesá. Oproti porodnosti je ovšem pokles úmrtnosti menší. Na počátku sledovaného období připadalo na 1 000 obyvatel 11,18 zemřelých, v roce 2004 to bylo 9,81 zemřelých. Ukazatel úmrtnosti České republiky v roce 1994 byl 11,36‰ a v roce 2004 10,49‰ (tabulka č.9).

Tab. č.9 Hrubá míra úmrtnosti na Vysočině a v ČR v letech 1994 – 2004

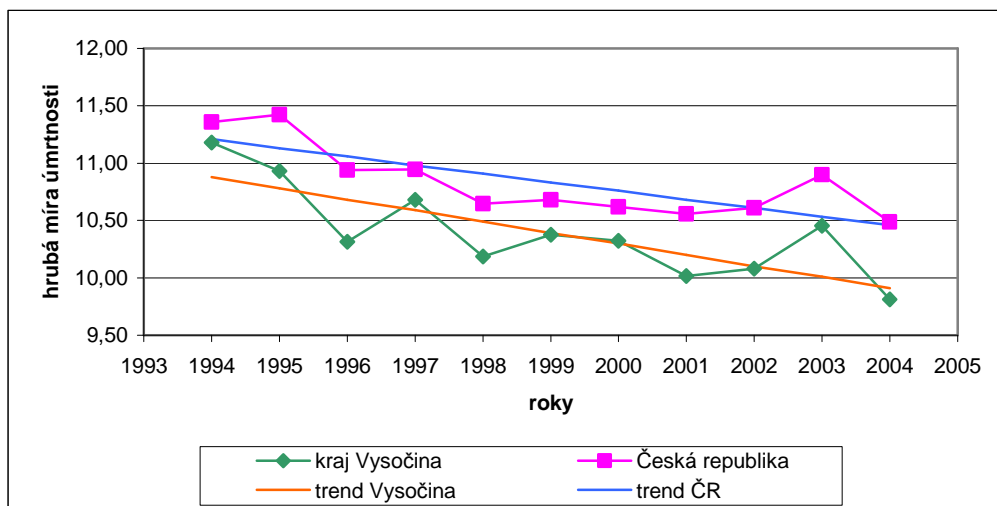
	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004
zemřelí	5848	5716	5393	5581	5319	5410	5375	5191	5218	5409	5074
hmú(kraj)	11,18	10,93	10,31	10,68	10,18	10,37	10,32	10,02	10,08	10,45	9,81
hmú(ČR)	11,36	11,42	10,94	10,95	10,64	10,68	10,62	10,56	10,61	10,90	10,49

Hrubá míra úmrtnosti v kraji je tedy v každém roce sledovaného období nižší než ukazatel pro celou republiku. Zvlášť vysoký byl tento rozdíl v roce 2004 (ukazatel za ČR o 0,68 bodu vyšší). V celostátním porovnání vyniká kraj Vysočina velice nízkou mírou úmrtnosti. To potvrzuje i statistika kojenecké úmrtnosti. V roce 2004 byla v kraji druhá nejnižší kojenecká úmrtnost (2,9‰) po hlavním městě Praze. Vývoj hrubé míry úmrtnosti kraje i České republiky a jejich trendy podrobně zobrazuje obrázek č.13.

Rovnice trendu kraje Vysočina: $y' = 9,5 - 0,14 t$

Rovnice trendu České republiky: $y' = 9,11 - 0,03 t$

Obr. č.13 Vývoj hrubé míry úmrtnosti v kraji Vysočina a v ČR

4.2.4 Analýza přirozeného přírůstku

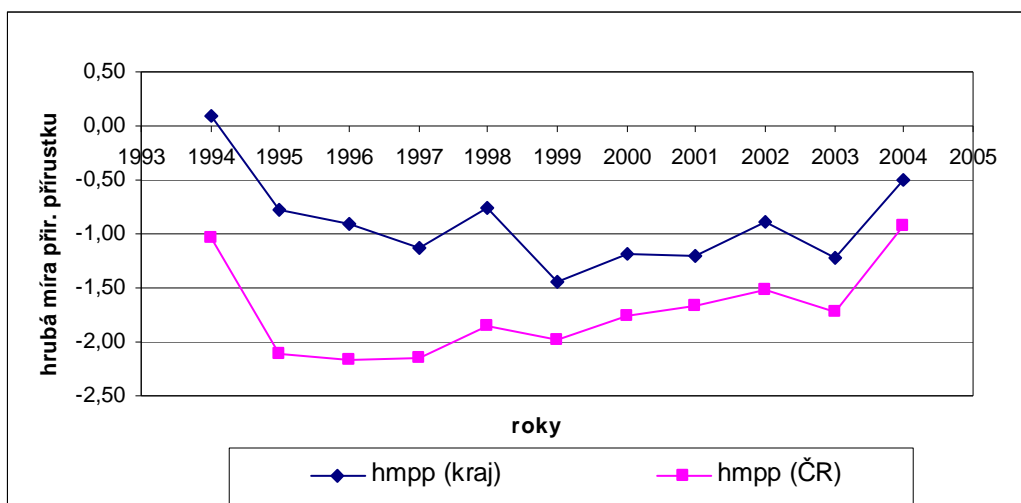
Přirozený přírůstek, rozdíl mezi narozenými a zemřelými, je nejjednodušší ukazatel přirozené reprodukce. Přirozený přírůstek kraje Vysočina a hrubou mírou přirozeného přírůstku kraje i České republiky znázorňuje tabulka č.10.

Tab. č.10 Hrubá míra přirozeného přírůstku v kraji Vysočina a v ČR

	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004
př. přírust.	53	-402	-479	-587	-393	-750	-614	-623	-463	-634	-255
hmpp(kraj)	0,10	-0,77	-0,92	-1,12	-0,75	-1,44	-1,18	-1,20	-0,89	-1,23	-0,49
hmpp(ČR)	-1,04	-2,11	-2,17	-2,14	-1,85	-1,97	-1,76	-1,67	-1,51	-1,72	-0,93

Na počátku sledovaného období, tedy v roce 1994, se narodilo ještě o 53 osob více než zemřelo. Ale rok 1994 byl posledním rokem, který vykazoval přirozený přírůstek. Následující roky již počet obyvatel kraje výrazně ovlivnil negativní přirozený úbytek, který byl opravdu vysoký v letech 1999, 2001 a 2003 (v tomto roce byl nejvyšší – 634 osob). Naopak v roce 2004 došlo k výraznému snížení přirozeného úbytku. Přirozený přírůstek v kraji Vysočina je ovlivněn zejména výrazným poklesem porodnosti. Úmrtnost sice poklesla, jak již bylo uvedeno, ale na přirozený přírůstek to mělo menší vliv. V porovnání s Českou republikou je hrubá míra přirozeného přírůstku stále vyšší (obr. č.14).

Obr. č.14 Vývoj hrubé míry přirozeného přírůstku v kraji Vysočina a v ČR

4.2.5 Vývoj migrace

V kapitolách 4.2.2 až 4.2.4 byl analyzován proces přirozené reprodukce v kraji Vysočina. Populace přibývá i ubývá i tím, že se do ní přestěhovávají příslušníci jiných populací a že se členové populace stěhují jinam. Tento proces nabývá stále na významu. Většina západoevropských zemí by už dnes bez migrace vymírala. Proces migrace po roce 1989, kdy došlo k otevření hranic, začal být stále důležitější i v České republice.

Počet obyvatel, kteří se do kraje Vysočina přistěhovali v období 1994 – 2004, kolísá (tabulka č.11). Nejvíce přistěhovaných bylo zaznamenáno v roce 2003, a to 4 631 obyvatel (2 640 mužů a 1 991 žen). Naopak nejmenší byla imigrace v roce 2000. Počet obyvatel

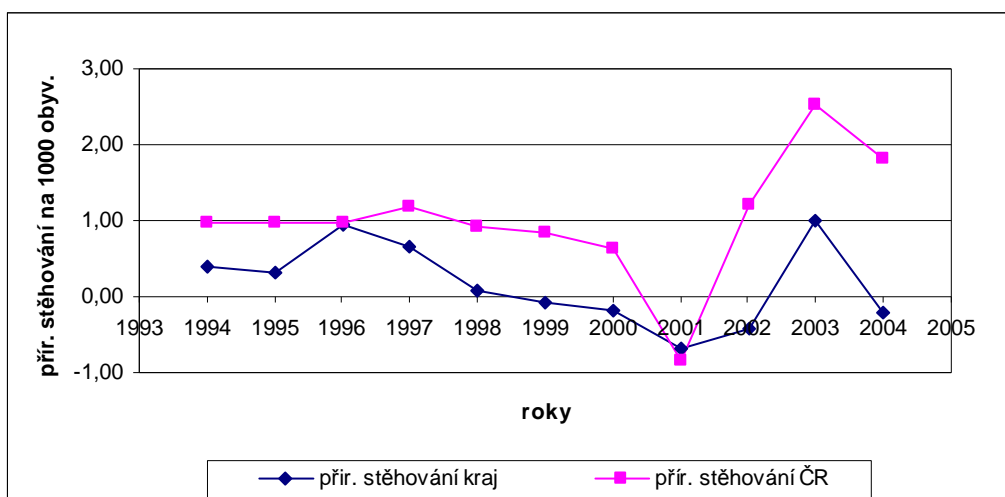
odstěhovaných z kraje ve sledovaném období stejně jako imigrace kolísá. V roce 2004 se vystěhovalo 4 447 obyvatel, což je nejvíce ze všech let, naopak nejmenší emigrace byla v roce 2000 (2 890 osob).

Tab. č.11 Vývoj přírůstku migrací v kraji Vysočina i ČR v letech 1994 - 2004

		1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004
kraj	přistěh.	3 341	3 278	3 399	3 175	3 023	3 014	2 795	3 095	3 829	4 631	4 344
	vystěh.	3 128	3 119	2 904	2 834	2 979	3 059	2 890	3 448	4 051	4 116	4 447
	přír. stěh.	213	159	495	341	44	-45	-95	-353	-222	515	-103
	na 1000 ob	0,41	0,30	0,95	0,65	0,08	-0,09	-0,18	-0,68	-0,43	1,00	-0,20
ČR	přír. stěh.	9 942	9 999	10 129	12 075	9 488	8 774	6 539	-8 551	12 290	25 789	18 635
	na 1000 ob	0,96	0,97	0,98	1,17	0,92	0,85	0,64	-0,84	1,20	2,53	1,82

Přírůstek stěhováním (migrace) byl v prvních pěti letech sledovaného období kladný. V následujících letech se již z Vysočiny více lidí vystěhovalo, než se do něj přistěhovalo, výjimku tvoří rok 2003. Dochází tedy k úbytku stěhováním. V letech 1999 a 2000 není úbytek vysoký, ale v roce 2001 činil 353 osob. Následující roky dochází ke snižování záporného přírůstku stěhováním (obrázek č.15). Migrace je však ukazatel, který se stále nepředvídatelně mění. Nelze tedy předpokládat, že by trend snižování záporné migrace dlouhodobě pokračoval.

Obr. č.15 Přírůstek stěhováním v kraji Vysočina i ČR

Vývoj migrace kraje a celé země se výrazně liší. Ze všech zkoumaných ukazatelů se vývoj migrace pro kraj a celou zemi liší nejvíce. V České republice byl přírůstek

stěhováním záporný pouze v roce 2001. Ale v následujících letech opět výrazně vzrostl. Migrační saldo České republiky je nejvíce ovlivněna počtem přistěhovaných cizinců, nečastěji z východoevropských zemí. Naopak migrace kraje je nejvíce ovlivněna počtem přistěhovaných a odstěhovaných Čechů do jiných částí země. Mnoho mladých lidí odchází z kraje do větších měst. Navíc kraj neláká mnoho cizinců (kapitola 4.1.3).

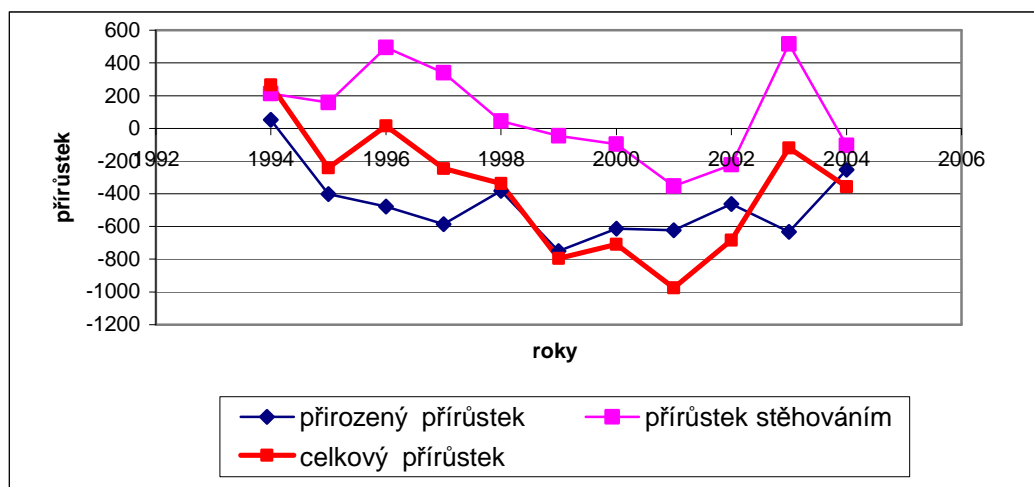
4.2.6 Analýza celkového přírůstku

Celkový přírůstek v letech 1994 až 2004 kolísal (tabulka č.12 a obrázek č.16). V roce 1994 a 1996 byl celkový přírůstek kladný, což bylo způsobeno zejména migrací. V letech 1996 až 2001 celkový přírůstek výrazně klesal, migrace i přirozená reprodukce byly záporné. Nejnižší byla hodnota v roce 2001 (- 976 osob). Naopak od roku 2002 dochází k růstu celkového přírůstku, i když nadále zůstává v záporných hodnotách. Je to zapříčiněno růstem přírůstku stěhováním.

Tab. č.12 Vývoj celkového přírůstku kraje Vysočina 1994 - 2004

	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004
př. přírůst.	53	-402	-479	-587	-383	-750	-614	-623	-463	-634	-255
př. stěh.	213	159	495	341	44	-45	-95	-353	-222	515	-103
celk. přír.	266	-243	16	-246	-339	-795	-709	-976	-685	-119	-358

Obr. č.16 Celkový přírůstek kraje Vysočina

4.2.7 Vývoj sňatečnosti

Na rozdíl od úmrtnosti, plodnosti i migrace ovlivňuje sňatečnost a rozvodovost proces reprodukce i vývoj počtu obyvatel jen nepřímo. Ovlivňují porodnost, třebaže je patrné, že čím dál méně a v malé míře zřejmě ovlivňují i úmrtnost (Koschin, 2005).

Počet sňatků i hrubá míra sňatečnosti (hms) v kraji Vysočina zaznamenaly ve sledovaném období značné výkyvy. I přes tyto časté změny je pokles sňatečnosti v kraji výrazný. Počet sňatků poklesl v kraji Vysočina ve sledovaném období z 2 853 v roce 1994 na 2 835 v roce 2004, což představuje pokles zhruba o 15%. Mezi snoubenci převládají svobodní. Stále vzrůstá průměrný věk ženichů i nevěst. Průměrný věk ženicha činil v roce 2004 28,2 roku, průměrný věk nevěsty ve stejném roce činil 25,7 roku.

V roce 1994 připadalo na 1 000 obyvatel 5,45 sňatků, v roce 2004 to bylo 4,71 sňatků. V roce 1995 došlo k prudkému poklesu sňatečnosti, oproti roku 1994 bylo uzavřeno o 214 sňatků méně. Další významnější pokles byl zaznamenán v roce 2003. Naopak rok 1997 byl rokem výraznějšího nárůstu sňatečnosti. V tomto roce připadalo na 1 000 obyvatel 5,32 sňatků (tabulka č.13).

Tab. č.13 Hrubá míra sňatečnosti v kraji Vysočina a v ČR v letech 1994 – 2004

	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004
sňatky	2 853	2 639	2 697	2 782	2 707	2 639	2 656	2 560	2600	2398	2435
hms(kraj)	5,45	5,05	5,16	5,32	5,18	5,06	5,1	4,94	5,02	4,63	4,71
hms(ČR)	5,66	5,32	5,23	5,61	5,35	5,21	5,39	5,13	5,17	4,79	5,03

Ve srovnání s Českou republikou je sňatečnost v kraji Vysočina nižší ve všech sledovaných letech (obrázek č.17). Z grafu je také patrné, že vývoj sňatečnosti v kraji i České republice měl totožný průběh.

Nízká míra sňatečnosti jak v kraji, tak v celé zemi je velice ovlivněna změnami společnosti po roce 1989, stejně jako u ukazatele porodnosti. V západoevropských zemích se pokles sňatečnosti projevil již v 70. letech 20. století. V postkomunistických zemích nastal až po roce 1990, kdy se i v těchto zemích začal projevovat trend odkládání uzavření sňatků. Mladým lidem se otevřely nové možnosti, mnoho párů dává také přednost „soužití na zkoušku“. Přesto je však sňatečnost v České republice i nadále nad evropským

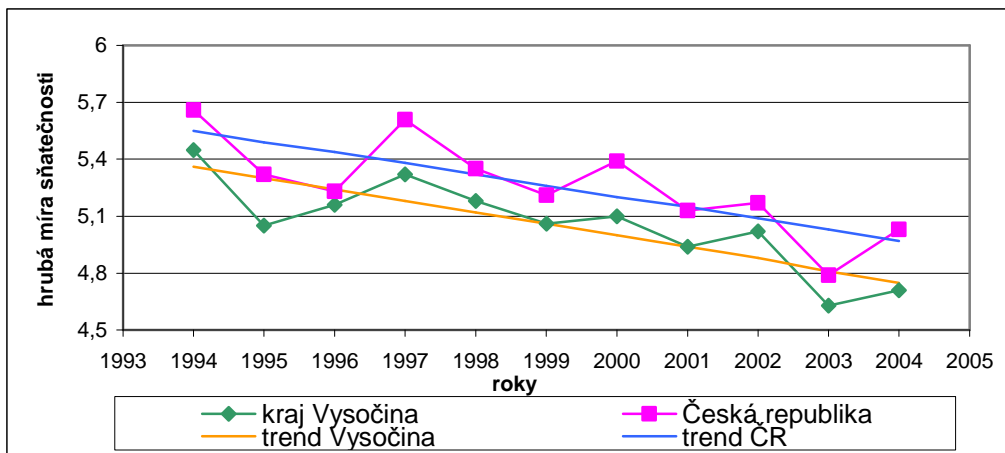
průměrem. Pokud by ale pokračoval trend snižování sňatků a růstu rozvodovosti, kolem roku 2010 by podle statistického úřadu ženatí muži a vdané ženy tvořili již méně než polovinu obyvatelstva starších patnácti let.

Obrázek č.17 ukazuje dlouhodobý trend sňatečnosti popsáný trendovou přímkou.

Rovnice trendu kraje Vysočina: $\hat{y} = 5,06 - 0,06 t$

Rovnice trendu České republiky: $\hat{y} = 5,26 - 0,06 t$

Obr. č.17 Vývoj hrubé míry sňatečnosti v kraji Vysočina a v ČR

4.2.8 Vývoj rozvodovosti

Rozvodovost v kraji Vysočina kolísá. Z dlouhodobého hlediska lze však konstatovat, že dochází k mírnému nárůstu. V roce 1994 bylo rozvedeno 1 075 manželských párů. Do roku 1996 pak rozvodovost mírně rostla. V roce 1996 činila rozvodovost 2,33‰. V roce 1999 byla hrubá míra rozvodovost (hmr) nejnižší za celé sledované období (1,82‰). Pak již ale až do roku 2004 pouze rostla (tabulka č.14). Rok 1999 je však rokem, ve kterém došlo jak v kraji, tak i v České republice k prudkému poklesu rozvodovosti. Tato skutečnost byla způsobena uplatněním některých ustanovení novelizovaného zákona o rodině.

Tab. č.14 Hrubá míra rozvodovosti v kraji Vysočina a v ČR v letech 1994 – 2004

	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004
rozvody	1 075	1 163	1 220	1 170	987	947	1 161	1 193	1 185	1 252	1 216
hmr(kraj)	2,06	2,22	2,33	2,24	1,89	1,82	2,23	2,3	2,29	2,42	2,35
hmr(ČR)	2,99	3,02	3,21	3,15	3,15	2,3	2,89	3,09	3,11	3,21	3,23

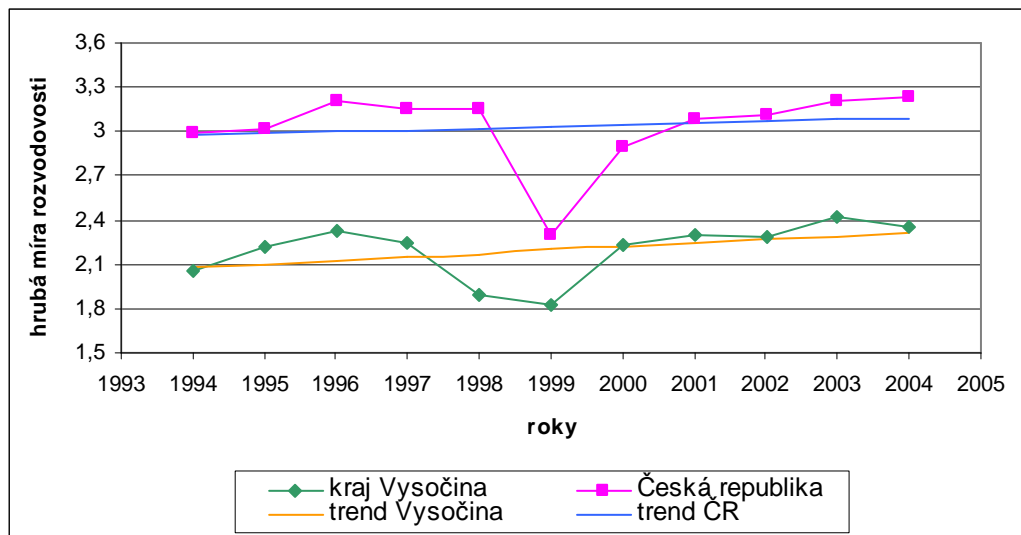
V kraji se nejčastěji rozvádí manželství po 15 a více letech trvání (40% v roce 2004), naopak nízký je počet rozvedených do pátého roku trvání svazku (19,3% v roce 2004). Jako příčina rozvratu manželství je nejčastěji uváděn rozdíl povah, názorů a zájmů.

V porovnání s Českou republikou je hrubá míra rozvodovosti podstatně nižší. V roce 2004 byla dokonce rozvodovost na Vysočině nejnižší ze všech krajů. Je to způsobeno zejména náboženskou a sídelní strukturou kraje. Opět ale platí, že trendy rozvodovosti v kraji i České republice mají podobný průběh, jak ukazuje obrázek č.18.

Rovnice trendu kraje Vysočina: $y' = 2,2 + 0,02 t$

Rovnice trendu České republiky: $y' = 3,03 + 0,01 t$

Obr. č.18 Vývoj hrubé míry rozvodovosti v kraji Vysočina a v ČR

5 Závěr

Kraj Vysočina vznikl k 1. 1. 2000. Je tvořen okresy Jihlava, Třebíč, Žďár nad Sázavou, Pelhřimov a Havlíčkův Brod. K 31. 12. 2004 žilo v kraji Vysočina 517 153 obyvatel. Hustota zalidnění je podstatně nižší než hustota zalidnění České republiky. Co se týče sídelní struktury, v kraji Vysočina jsou nejvíce zastoupeny obce do 199 obyvatel, 51% obyvatel žije v obcích do 5 000 obyvatel. Počtem obcí se Vysočina v celorepublikovém srovnání řadí na druhé místo a je krajem s nejnižší průměrnou velikostí obce.

Věková struktura obyvatel kraje Vysočina i České republiky se liší pouze nepatrně. Do patnácti let věku žije v kraji Vysočina jen nepatrně více lidí než ve věku od šedesáti let. Nejvíce jsou zastoupeni lidé v produktivním věku. V populaci kraje Vysočina jsou více zastoupeny ženy. Průměrný věk kraje Vysočina i průměrný věk České republiky vykazuje rostoucí trend, což jen potvrzuje, že obyvatelstvo stárne. Průměrný věk kraje Vysočina byl ve všech sledovaných letech nižší než průměrný věk České republiky.

V případě náboženské struktury došlo v kraji Vysočina ke stejnému vývoji jako v České republice. Výrazně poklesl počet osob věřících a vzrostl počet osob bez vyznání. Podíl věřících osob je stále na Vysočině podstatně vyšší než v České republice.

Počet obyvatel kraje Vysočina v sledovaném období (1994 - 2004) stále klesal, což bylo způsobeno zejména záporným přirozeným přírůstkem. Největší vliv na pokles obyvatel kraje měl veliký pokles porodnosti. Hrubá míra porodnosti v kraji Vysočina do roku 2001 výrazně klesala. K obratu ve vývoji porodnosti došlo v roce 2002, přesto byl nárůst porodnosti nízký a přirozený přírůstek zůstává nadále záporný. Úmrtnost v kraji Vysočina klesá, což je způsobeno zejména zlepšující se zdravotní péčí a zdravějším způsobem života. V současné době je úmrtnost v kraji Vysočina jednou z nejnižších v celé republice. Celorepublikové trendy v oblasti přirozené obměny obyvatelstva se velice přibližovaly trendům kraje Vysočina.

Stejně jako na celém světě, tak i v České republice dochází k pohybu obyvatel migrací. Do kraje Vysočina se stěhují nejvíce Ukrajinci, Slováci a Vietnamci, přesto je Vysočina krajem s nejnižším počtem cizinců. Vývoj migrace se ve sledovaném období stále měnil. Přírůstek stěhováním byl kladný v letech 1994 až 1998 a v roce 2003, přesto i v těchto letech zůstával celkový přírůstek obyvatel kraje Vysočina záporný. Vývoj migrace kraje Vysočina a České republiky se ze všech sledovaných ukazatelů liší nejvíce. V České

republiky byl přírůstek stěhováním záporný pouze v roce 2001, což je hlavním důvodem růstu počtu obyvatel České republiky od roku 2002.

Co se týče ukazatelů sňatečnosti a rozvodovosti, i zde došlo ve sledovaném období ke značným změnám. Zejména sňatečnost zaznamenala značné výkyvy. Lze ale říci, že z dlouhodobého hlediska došlo k výraznému poklesu sňatečnosti jak v kraji Vysočina, tak v České republice. Rozvodovost v kraji Vysočina i České republice měla totožný trend, došlo k nárůstu rozvodů. Snižování sňatečnosti, růst rozvodů, pokles porodnosti i změny ostatních ukazatelů jsou způsobeny zejména ekonomickými a společenskými změnami v České republice po sametové revoluci. Lidem se otevřely nové možnosti, mnoho párů dává přednost soužití na zkoušku, mění se též reprodukční chování žen.

6 Seznam použité literatury

1. ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD-JIHLAVA. *Kraj* [on-line]. Dokument ve formátu html [cit. 5. dubna 2006]. Dostupné na <http://www.jihlava.czso/xj/redakce.nsf/i/kraj>.
2. ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD-JIHLAVA. *Statistická ročenka kraje Vysočina 2005* [on-line]. Dokument ve formátu html [cit. 15. dubna 2006]. Dostupné na <http://www.jihlava.czso/xj/edicniplan.nsf/p/13-6110-05>.
3. HINDLS, R., HRONOVÁ, S., NOVÁK, I. *Metody statistické analýzy pro ekonomy*. 2. vyd. Praha: Management Press, 2000. 259 s. ISBN 80-7261-013-9.
4. KALIBOVÁ, K. *Úvod do demografie*. 1. vyd. Praha: Karolinum Praha, 1997. 52 s. ISBN 80-7184-428-4.
5. KOSCHIN, F. *Demografie poprvé*. 2. vyd. Praha: VŠE, 2005. 122 s. ISBN 80-245-08.
6. MINAŘÍK, B. *Statistika I. Popisná statistika II. část*. 1. vyd. Brno: MZLU, 2004. 207 s. ISBN 80-7157-427-9.
7. PAVLÍK, Z., RYCHTÁŘOVÁ, J., ŠUBRTOVÁ, A. *Základy demografie*. 1. vyd. Praha: Academia, 1986. 732 s. Bez ISBN.
8. ROUBÍČEK, V. *Úvod do demografie*. 1. vyd. Praha: CODEX Bohemia, 1997. 352 s. ISBN 80-85963-43-4.
8. ROUBÍČEK, V. *Základní problémy obecné a ekonomické demografie*. 1. vyd. Praha: VŠE, 1996. 271 s. ISBN 80-7079-188-8.
9. ŠOTKOVSKÝ, I. *Úvod do studia demografie*. 1. vyd. Ostrava: VŠB, 1998. 159 s. ISBN 80-7078-327-3.

7 Seznam tabulek a grafických příloh

Seznam tabulek

Tabulka č.1	Sídlní struktura kraje Vysočina k 31. 12. 2004.....	29
Tabulka č.2	Věková struktura kraje Vysočina a České republiky k 31. 12. 2004.....	31
Tabulka č.3	Průměrný věk v kraji Vysočina a ČR v letech 1994-2004	33
Tabulka č.4	Ukazatele maskulinity a feminity v kraji Vysočina a v ČR	34
Tabulka č.5	Indexy maskulinity a feminity v kraji Vysočina a v ČR	34
Tabulka č.6	Cizinci v ČR a v kraji Vysočina k 31. 12. 2004.....	35
Tabulka č.7	Obyvatelstvo podle náboženského vyznání v roce 2001	37
Tabulka č.8	Hrubá míra porodnosti na Vysočině a v ČR v roce 1994 – 2004	41
Tabulka č.9	Hrubá míra úmrtnosti na Vysočině a v ČR v roce 1994 – 2004.....	42
Tabulka č.10	Hrubá míra přirozeného přírůstku v kraji Vysočině a v ČR.....	43
Tabulka č.11	Vývoj přírůstku migrací v kraji Vysočina i ČR v letech 1994 – 2004	45
Tabulka č.12	Vývoj celkového přírůstku kraje Vysočina 1994 – 2004.....	46
Tabulka č.13	Hrubá míra sňatečnosti v kraji Vysočině a v ČR v roce 1994 – 2004	47
Tabulka č.14	Hrubá míra rozvodovosti v kraji Vysočině a v ČR v roce 1994 – 2004	48

Seznam grafických příloh

Obrázek č.1	Strom života pro Českou republiku v roce 2003	19
Obrázek č.2	Sídlní struktura kraje Vysočina k 31. 12. 2004-Počet obcí.....	29
Obrázek č.3	Sídlní struktura kraje Vysočina k 31. 12. 2004-Počet obyvatel.....	30
Obrázek č.4	Strom života kraje Vysočina k 31. 12. 2004.....	32
Obrázek č.5	Vývoj průměrného věku v ČR a na Vysočině	33
Obrázek č.6	Ukazatele maskulinity a feminity kraje Vysočina k 31. 12. 2004	35
Obrázek č.7	Cizinci na Vysočině podle občanství k 31. 12. 2004.....	36
Obrázek č.8	Obyvatelstvo podle náboženského vyznání v roce 2001	38
Obrázek č.9	Obyvatelstvo podle příslušenství k jednotlivým církvím v roce 2001	38
Obrázek č.10	Počet obyvatel kraje Vysočina v letech 1994 – 2004	39

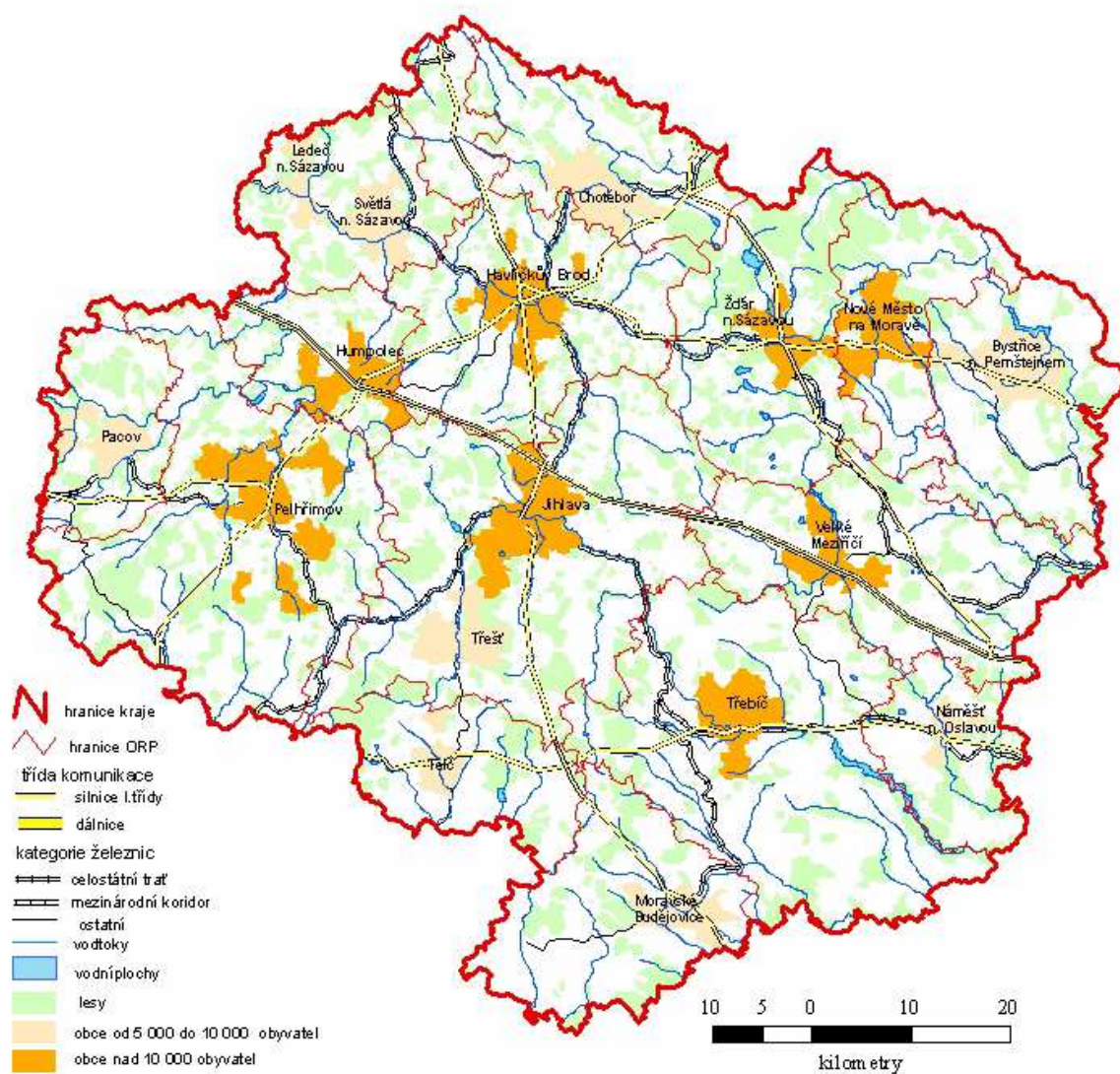
Obrázek č.11	Počet obyvatel České republiky v letech 1994 – 2004	40
Obrázek č.12	Vývoj hrubé míry porodnosti v kraji Vysočina a v ČR	41
Obrázek č.13	Vývoj hrubé míry úmrtnosti v kraji Vysočina a v ČR	43
Obrázek č.14	Vývoj hrubé míry přirozeného přírůstku v kraji Vysočina a v ČR.....	44
Obrázek č.15	Přírůstek stěhováním v kraji Vysočina i ČR	45
Obrázek č.16	Celkový přírůstek kraje Vysočina	46
Obrázek č.17	Vývoj hrubé míry sňatečnosti v kraji Vysočina a v ČR	48
Obrázek č.18	Vývoj hrubé míry rozvodovosti v kraji Vysočina a v ČR	49

8 Seznam příloh

Příloha č.1 Geografická mapa kraje Vysočina

Příloha č.2 Správní rozdělení kraje Vysočina

Příloha č.1 Geografická mapa kraje Vysočina

Příloha č.2 Správní rozdělení kraje Vysočina

